

דברי תורה לראש השנה ופרשת האזינו

מוצש"ק	הרה"ג	
7:43	6:21	ניו יורק
7:38	6:17	מונטריאל
7:41	6:20	לונדון
7:48	6:27	מנצ'סטר
8:23	6:59	אנטוורפן
8:09	6:45	ציריך
7:37	6:16	וינה
7:41	6:07	מלבורן

הדולה
דעייקא

ארחות
חיים

סיפור עץ
הפרישה

אמרי קודש
בעלזא

פנינים
יקים

תפילות ראש השנה

בראש השנה וביום הכיפורים צריך להיות בשמחה בכל עניינו, ואל יפחד מפניות, כי מסירות מודעה - שמבטל [אותן] - קודם התפילה מועיל לזה מאוד, ובפרט בתפילת מוספים שכבר ביטל יצה"ר של ע"ז בתקיעות (פע"ח שער השופר פ"ג), ובעת התפילה צריך להתחזק את עצמו בכל רגע, כי אז עת עליות עולמות הק' (שם שער חזרת העמידה פ"ג) ויעלה חלק נפש רוח נשמה עמהם, ויזכור את אליהו הנביא ויבקש ממנו למען שמו הגדול לעורר האבות הקדושים, ויבואו לעזר התפילה שתהיה צלולה, ולהעלותה למעלה, ויקשר הבלו ודיבורו וקולו ומחשבתו בשורש, ובכל רגע יזכור שהקב"ה מתפלל מתוך גרונו והוא ינגן, ויהיה הכל מיוחד לעבודתו ית"ש, גם לכלול את עצמו עם הצדיקים ועם כל בני בית הכנסת, וידע בעצמו שהוא גרוע מכולם, ועל ידי זה יאהב אותם, ובדאי יסכימו כולם. גם ידמה בעצמו שהוא מתפלל בגן עדן עם הנשמות הצדיקים (עי' סידור האריז"ל לפני התפילה), ואז טוב לו. (אור לשמים)

תפילות ראש השנה

על דרך שקבלנו - שבראש השנה ויוהכ"פ הנשמות הקדושות שכבר מתו ונשמות האבות מצטרפים עמנו בבית הכנסת בתפילתינו. ועל דרך זה יש לפרש מאמר חז"ל פ"ק דערכין (י) שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: מפני מה אין ישראל אומרים שירה בראש השנה ויוהכ"פ. אמר הקב"ה ספיי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ויאמרו שירה. פירוש, כי המתים, אע"פ שמתפללים עמנו ותפלתם עושה רושם, מכל מקום שירה אינם יכולים לומר עד תחיית המתים, דאז כתיב (ישעי כו, יט) "הקיצו ורננו שוכני עפר", אבל בעולם הזה "לא המתים ילללו י-ה ולא כל יורדי דומה" (תהלים קטו, יז), על כן, כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, אי אפשר לומר שירה מפני המתים המצורפים בתפילתינו. והיינו דכתיב (שם סה, יד): "עמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו", כשהעמקים יעטפו בר, הם שוכני עפר ממעמקי קבר, אז יתרועעו בר"ה וגם ישירו. שיאמרו שירה אפילו ביום תרועה. (דרשית חתם סופר)

לשנה טובה תכתב ותחתם לאלתר לחיים טובים ולשלום. על מנהג קודש ומקובל זה לאחל איש לרעהו בברכת שנה טובה בליל ר"ה, אמר הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע כי ע"י הריעות של ישראל

בליל ר"ה אשר אחד אומר לחבירו "גוט יו"ט", ולשנה טובה תכתב", עומד הקב"ה מכסא דין ונעלה מדת הדין, ובזה פירש מאה"כ (תהלים מז, ו) עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, כי תרועה לשון ריעות, היינו שבאותו הריעות שמברכין בני"א אחד לחבירו בליל ר"ה נעלה מדת אלקים שהוא מדת הדין מעל כסא הדין, וה' לישב על כסא רחמים הוי' שהוא מדת הרחמים, הוא בקול שופר (תהליםזאת זכרון) מעין דברים הללו נאמרים ונשנים עוד בידי הרבי הקדוש מלובלין זי"ע במשנתו הטהורה בספרו דברי אמת (פר' שופטים ד"ה כי יפלא), כי על ידי הריעות של בני ישראל נשפע להם חסדים טובים ופרנסה, וכה דבריו הק': "כי" היא ר"ת כנסת ישראל, דידוע מה שדרשו רז"ל (ספרי במדבר פיסקא מב) עה"פ חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ד, יד) [גדול השלום שאפילו ישראל עובדין ע"ז ושלום ביניהם, כביכול אמר המקום אין השטן נוגע בהם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו], וז"פ הפסוק יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט, א), ולא כתיב תקיעה או יובל או שופר כמקום אחר, אלא לשון ריעות להיות שלום ואהבה וריעות, עי"ז יהיה 'לכם' להנאתכם, כמו בלך לך (בראשית יב, א) שפירשו רז"ל (בפירש"י שם) להנאתך ולטובתך, וז"פ הפסוק (תהלים פא, ה) כי חק לישראל הוא, 'כי' ר"ת כנסת ישראל כנ"ל, עי"ז חק לישראל הוא, בא פרנסה כי חק הוא לישנא דמזוני הוא. רק ראש השנה התחדשות למזונות יותר. כדאיתא (ביצה טז.) "כל מזונותיו קצובים מר"ה".

לשנה טובה תכתב ותחתם וכו'.

ויש לבאר את נוסח הברכה שנוהגין ישראל לברך איש את רעהו בר"ה "לשנה טובה תכתב ותחתם", דהנה ענין הכתיבה והחתימה טובה הוא, כאשר אדם רוצה לגלות לחבירו כל רצונו ולבו באופן שלא ידע מזה שום איש, אזי כותב הדברים אלו במכתב כתוב וחתום, וכמו שהאדם שרוצה להוציא רצונו ודעתו מן הכח לפועל, אזי הוא כותבם על הספר בדיו, וכמו כן הוא בעבודת ישראל עם קדוש שאין שום נברא יכול להבין מעלת גדולתו וקדושתו של ישראל, כי אם השי"ת לבדו כי הוא יודע הרצונות הטובות הטמון בלב כ"א מישראל, לכך השי"ת כביכול כותב וחותם עצמו ע"כ המחשבות ורצונות הטובים, וכל הרהורי תשובה מבני"ש שעושים לפניו בימים האלו בעמקי פנימיות לבם שאין איש יודע מזה, שהם באמת ובתמים כפי רצונו יתברך, וע"י הכתיבה

נודב לזכוי הרבים

לראש השנה

לע"נ העסקן המפור' הבלתי נשכח

הרב החסיד ר' ישראל צבי קליין ז"ל

בן הרב החסיד ר' יוסף יונה ז"ל

נלב"ע ה' טבת תשע"ז תנצב"ה

הונצח ע"י משפחתו

החשובה שיחיו

לעילוי נשמת הרה"ח ר' יוסף וורם ז"ל בן הרה"ח ר' ישראל ארי' ז"ל

נלב"ע ד' תשרי תשל"ח

הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' ישראל ארי' וורם שליט"א

והחתימה יתגלו ויצאו מכח אל הפועל ויתקיימו לעד, כמו שהוא ענין החתימה ענין קיום על הדבר שכתוב שם, וזהו שמברכין זל"ז בכוח"ט שיכתוב ויחתום השי"ת כביכול על הרצונות טובים והרהורי תשובה שיש לו בימים האלו שהם כפי רצונו ית' כדי שיצאו מכח אל הפועל שיתקיימו לעד. (דברי בינה)

לשנה טובה וכו'.

המנהג לברך את חבירו בברכת לשנה טובה וכו' קובע רבינו הרמ"א בספר המפה שלו שפרס על שלחנו הטהור של הבי"י, הכותב במחבר (ס"ט): "אעפ"י שכל השנה מתפללין בלחש בראש השנה מותר להתפלל בקול רם כו' ועל זה כתב הרמ"א: ונוהגין לומר כל אחד לחבירו לשנה טובה וכו', והנה לכאורה יש לדקדק דלפום ריהטא אין אנו רואים בדברי הרמ"א שום קשר ושייכות עם דברי המחבר שלפניו, והדבר אומר דרשוני. ויש ליישב על סמיכות דברי הרמ"א להמחבר שלפניו עפ"י ק"ז הרה"ק רבי מנחם מענדל מדעעש זצ"ל בספרו מעגלי צדק בטעם למה תפלת י"ח צריך להיות בחשאי, ונ"ל דהנה דרך העולם אם הבעה"ב בא לאכסניא ומבקש לאכול הוא אומר בקול, דאינו מתבייש דהא בשכרו בא, משא"כ אם העני דופק על פתח בעה"ב ומבקש לאכול הוא אומר בקול נמוך רק הבעה"ב ישמע, והיינו מחמת הבושה, והנה בעיקר תפלתנו אשר לא בחסד ולא במעשים וכו' רק במתנת חנם בתורת צדקה אנו מבקשים,

לכך צריך להיות התפלה בחשאי רק לפני הקב"ה, מחמת הבושה, דאם מתפלל בקול גדול נראה שמגיע לו מדין, ובזה אתי שפיר מה שהש"צ מתפלל בקול, דהדרך כשמבקשין נדבה בעד אחר אין לו בושה כלל, ואדברה מבקש בקול, וכמ"כ הש"ץ המבקש בעד אחרים מותר להתפלל בקול, וגם איכא זכותא דרבים, כי א"ע לא יחזיק לצדיק משא"כ רבים השולחים אותו, ובזה י"ל ברה"ו ויוה"כ, כמו ששמעתי מאממ"ו הגה"ק [בעל מראה יחזקאל מקארלסבורג] זי"ע עמש"כ אל יתפלל אדם יחידי ברה"ו ויוה"כ, דהכוונה שעיקר תפלת ימים נוראים הם בשביל צרכי רבים,

והיינו דקאמר שלא יתפלל בשביל עצמו ביחיד, ומה"ט אמרינן בשו"ע דנוהגין להתפלל בקול רם, והיינו משום שאין מתפלל בשביל עצמו יוכל להתפלל בקול גדול עכ"ל. ולפי"ז נבין היטיב הסמיכות של דברי הרמ"א להמחבר, דהמחבר כתב דמותר להתפלל בקול רם, ולכאורה זה צ"ע דהא מבואר בגמרא (ברכות דף כ"ד ע"ב) דהמתפלל בקול רם הרי זה מקטני אמנה, וע"ז הוסיף וביאר הרמ"א דנוהגין לומר כ"א לחבירו לשנה טובה וכו', הרי דכל עיקר תפלותינו בימים אלו הם לא כל אחד על עצמו רק על חבירו, ואת חבירו יוכל להחזיק לצדיק שמגיע לו מדין, ולכן א"ש דברי המחבר שמותר להתפלל ברה"ו בקול רם.

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה.

סגולת מזמור זה לפרנסה, דמלבד שיש בו רזי התורה, יש להבין הדבר עפ"י פשוט, דהנה אנו מבקשים ברה"ג ראשונות זכרנו לחיים, וכבר כתבו בספרים הק' דהכוונה לחיים רוחניים דבקים באלקים חיים, וכן פרנסה וכלכלה היינו פרנסת הנפש שפע חכמה, ואמנם המוני עם שאין יד שכלם מגיע לזה מבקשים כפשוטו צורכי הגוף, וכבר צוח ע"ז בתיקונין צווחין ככלבים הב לנא מזוני וכו', אבל כבר המלצנו בעדם כי גם בצורכי הגוף אין הכוונה בשביל עצמם כי אם לשם ה' למען לעבוד את ה' בכח ההוא ולא יא להם מונעים ומעכבים מעבודתו ותורתו כמאמרם ז"ל (עירובין מ"א ע"ב) עניות מעבירים את האדם מדעת קונו, וכל יעודי התורה הברכה והקללה הם על דרך זה לדעת הרמב"ם ז"ל אם תשמרו מצוותיו יתן ה' הטוב ויסיר כל המונע ומעכב מעבודתו ואם לא יבא מונע ומעכב מעבודתו, וז"ש זכרנו לחיים וכתבינו בספר החיים, אין הכוונה למענינו, כי אם, למענך אלקים חיים, ונמצא כולן כוונתן ברה"ו להתייבב בתפלה לפני ה'; ר"ל ג"כ הכוונה למענו יתברך על דרך זה אנו אומרים ברה"ו ויו"כ למליצה, לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, דהיינו אפילו אותן שעוסקים בישיבה של עולם בחרישה וזריעה וקצירה ומו"מ, גם כן כוונתן לשם ה' ולא לעצמן, א"כ כיון שאינם מבקשים בשביל למלא תאוותם רק למען שמו יתברך, בדין הוא שיטלו וימלא ה' משאלותם גם בעניני הגשמי, ולכך מסוגל מזמור זה לפרנסה.

אוכלין תפוח מתוק בדבש ואומרים יהי רצון שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה (רמ"א או"ח סי' תקפ"ג ס"א). "שנתקע אהבת השי"ת בלב ואז יעבדנו

במתיקות" כי יש טוב ערב ומועיל, והחכם וצדיק בוחר הטוב באשר הוא טוב כידוע אעפ"י שאינו ערב לחכו - אמנם יותר מזה מי שעובד ה' אחר שנתקע אהבתו את ה' בלב ותקוע בשכל, ואז יעבדנו במתיקות כי מתוק האור לעינים, ויהיה טוב וערב, והמועיל בא ממילא כי סוף הכבוד לבוא (נדריים ס"ב ע"א), ונאמן הוא בעל מלאכתך וגו' (אבות פ"ב משנה י"ד) לכן מתפללין שיהיה טובה ומתוקה, שנוכה לבינה והשכל ונעשה טוב האמיתי במתיקות. ולכן דב"ש שר"ת ד"עה בינה ש"כל מרמז על המתיקות, והתפוח על מעשים טובים, כמו שאמרו חז"ל (שבת פ"ח ע"א) מה תפוח פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע, הרי תפוח מרמז על המעשים, ומרמז נמי שנעשה מוקדם לנשמע שהוא שמיעת השכל והבנה, כי מעשיו יהיו מרובין וקודמים מחכמתו (כאבות פ"ג מ"ט), ועל כן התפוח עיקר ודבש טפל כמ"ש מג"א (שם סק"א) שעל כן אין מברכין על הדבש, ה"נ מעשיו יהיו עיקר וחכמתו טפל, וגם יהיו מוקדם בזמן כי לא ימתין לעשות עד שיביין כל המצות, דאם כן יכלה רוב ימיו בלי תורה ח"ו, אלא יהיו מעשיו מוקדמים גם בזמן. (דרשות חתם סופר)

מה שנהגו להטביל תפוח בדבש.

רמז לזה שיטת רבינו יונה (הובא ברא"ש פ"ו סי' לה) שטבע ותכונת הדבש להפך כל מה שנכנס לתוכו ואף "דבר אסור" לדבש. וזה סימנא טבא והוראה: שבר"ה קדושת היום מהפכת את כל חלקי הרע לטובה. (שם משמולא)

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. לכאורה הכתוב מוקשה מאד מה שמשנה מעבר אל עתיד, [שאלתי הוא עבר, אבקש הוא עתיד], וגם הלשון ולבקר בהיכלו צריך ביאור, דביקור אינו כל כך בקביעות הלא מתחילה אמר שבתי דהוא בקביעות. ונראה לבאר הכל בפשיטות והוא דדרך האדם שמשנתה בקשתו מזמן לזמן, כגון שהיה עני וביקש ברה"ו לפני ה' יתברך שיקצוב לו פרנסה על השנה החדשה שלשה רובל כסף לשבוע, ועזרו הקדוש ברוך הוא ביותר מזה שנעשה בעל הבית בשנה זו, וכשנתחדש עליו עוד שנה חדשה ומבקש מלפני ה' יתברך פרנסה לא יבקש כמקדם אלא שיקצוב לו לערך כמו שאר בעלי בתים שבעירו שלא יבויש לפניו, וכשעזרו הקדוש ברוך הוא בשנה הזו שנעשה עשיר לא יבקש עוד בהתחדש עליו שנה כדאשתקד שזה גנאי הוא לו אלא שיצליחוהו ה' יתברך בנכסיו ויעלה מעלה מעלה, וכן הוא לענין נשיאות [לפנים בארץ ישראל שהיה הנשיאות תחת ידן] כשזכה להיות משרי חמשים יבקש לה' שיעזרוהו להיות משרי מאות, אחר כך כשעזרוהו לזה יבקש להיות משרי אלפים, והכלל שתמיד משתנות עליו הבקשות, ובודאי יתבייש לבקש מלפני ה' כשנעשה מלך אותה הבקשה שבקש כשהיה משרי עשרות. ולזה אמר דוד המלך ע"ה שאצלי לא כן הדבר, כי רועה צאן הייתי לאבי במדרגה שפלה

וכמו שכתוב ויקחני ממכלאות צאן וגו', ובקשתי אז לפני ה' יתברך בקשה אחת, והנה עתה שנתעליתי במעלה רמה מאד שנעשיתי מלך על כל ישראל ואף על פי כן לא אבקש רק אותה הבקשה בעצמה ולא יותר כדרך שארי שרים שמבקשים שיתגדל שררותם, ומה היא הבקשה שבקשתי אז שבתי בבית ה' כל ימי חיי, דהיינו שאלמד כל ימי תורה ודבר זה לבד אבקש גם עתה, והטעם דעל ידי זה שאשב עתה בימי חיי בעולם הזה בבית ה' ללמוד תורתו אזכה אחר כך לעתיד לחזות בנועם ה' [נועם ה' מרמז לגן עדן של מטה, כענין שנאמר ואת הארץ כי נעמה, ולבקר בהיכלו מרמז לגן עדן של מעלה, ולכך אמר רק לשון בקור, דדוד לא רצה לומר על עצמו שישב שם בקביעות], מה שאין כן אם אברח עתה בחיי מבית ה' לא אזכה אחר כך לחזות בנועם ה'. ומזה הפסוק יצא מוסר השכל לאדם שעיקר בקשותיו יהיה תמיד בימי חיי לזכות לתורה ועבודה שהטעם מה שאמר לחזות בנועם ה' שייך לכולנו. (חפץ חיים)

מלך חפץ בחיים.

כי הבורא ב"ה משפיע תמיד לכל העולמות, והבורא ב"ה חפץ שיהיה לו מקבל להשפע שרוצה להשפיע תמיד, כי כביכול יש תענוג להשי"ת מה שמקבלים מאתו השפע, ואם אין אנו מקבלין ח"ו השפע מאתו כביכול יש לו צער מזה ונותן השפעתו לחיצונים וכו', וא"כ ראוי לכל בר נש מישראל לומר בלבו הנני מוכן להתפלל בעד חיים ופרנסה בשביל הבורא ב"ה שיהיה לו תענוג מזה שאני מקבל לידי השפע. וזהו כוונת הזוהר בריש כל שתא ושתא אינון צווחין הב לן חיי הב לן מזונא כו' ככלבין דמצווחין, דאינון מצווחין אלא לגרמייהו,

בלי שום טעם ועל חינום לזכותם בדין. אלא שאז השי"ת מוצא צד זכות לישראל. הנה, כשם שישראל מקיימים מצוות שהן 'חוק', ללא טעם, כך מדה כנגד מדה ראויים הם שהשי"ת יושיעם ויזכרם בדין בלי טעם וסיבה. וזהו שנאמר: "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו" וזאת "כי חוק לישראל הוא" החוקים שישראל מקיימים גורמים לכך שמשפט לאלקי יעקב" שמשפטו של השי"ת עמהם הוא כחוק בלי טעם.

ולכן יוצאים ישראל זכאים ביום הדין. על פי זה יש להסביר את דברי הפיוט: "באין מליץ יושר מול מגיד פשע - תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט המלך המשפט". כאשר "אין מליץ יושר מול מגיד פשע" המקטרג מגיד הפשע טוען שאין מעשים שיהיו מליצי יושר לישראל באשר עברו על דברי התורה, "תגיד", אתה הקב"ה, למקטרגים, כי "ליעקב חוק ומשפט" כי ראויים ישראל לזכות בדרך "חוק" בלי טעם, וזו תהיה על דרך ה"משפט" של מידה כנגד מידה. "וצדקנו במשפט", אם כי אתה "מלך המשפט", שופט את האדם לפי חובותיו וזכויותיו. (בני יששכר)

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב. כד שמע השטן קל שיפורה, אמר ודאי זהו שיפורה ד"יתקע בשופר גדול" (תוס' ר"ה טז:) ולכאורה דבר תימה הוא זה כי הרי בכל חודש אלול תוקעים בשופר באשמורת הבוקר, ואם כן השטן כבר שמע וידע כי זהו שופר בעלמא ואינו שופר הגאולה, ומדוע הוא ירא וחרד בראש השנה, אמנם יש הבדל מהותי בין תקיעת שופר של חודש אלול לזו של ראש השנה, בחודש אלול, תקיעת השופר אינו אלא להתעוררות כדברי הנביא (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", תקיעה זו נועדה לעורר את האדם, ואינו פועלת בשמים, אך תקיעת שופר של ראש השנה, על ידה מתגלים בשמים אורות עליונים וגילו רחמים, ולכן הסט"א ירא וחרד ממנה, על כך רמז הכתוב "תקעו בחודש" זו תקיעת שופר של חודש אלול, שנועדה לעורר את האדם לתשובה אך יחד עם זאת "שופר בכסה ליום חגנו" - תקועת שופר בראש השנה, הרי הוא - הוא "חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב" זו מצות השי"ת לעמו ישראל, והוא פועלת להתגברות הרחמים בעת המשפט, ואין כל דימיון והשוואה בינה לבין התקיעות בחודש אלול. (החיד"א)

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו.

איזהו חג שהחודש מתכסה בו, הוי אומר זה ראש השנה (ר"ה ת). בשני שמות נקרא ראש השנה בכתוב זה: "חודש" ו"כסה" והפסיק הכתוב ביניהם בתיבת "שופר". ויש לפרש הענין ע"פ מה שכתב האריז"ל (שער הכוונות, פסח, דרוש ב') שאותיות מתחלפות באותיות הקודמות להן. והנה אותיות הקודמות ל"חודש" הן "גזר", ואותיות הקודמות ל"כסה" הן "דין", והוא רמז לגזר דין שביום זה. ואותיות שקודם "שפר" הן "קרע" רמז שהשופר קורע את גזר הדין. (פנים יפות)

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו.

קשה אם חיוב תקיעת שופר אינו אלא יום אחד בלבד למה אמר בחדש דמשמע בכל החדש והיה לו לומר ביום החדש. אלא אמרין במדרש (ויקרא רבה כ"ט ג) על פסוק ובחדש השביעי באחד לחדש, אשרי העם יודעי תרועה וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שיודעים לפתות בוראם בתרועה, והוא הופך להם מדת הדין למדת הרחמים, אימתי בחדש השביעי עכ"ל. וסוף המדרש תמוה דמהו אימתי בחדש השביעי דמה ענין החדש לכאן והלא הכל תלוי במצות השופר.

וי"ל דאמרין שם בסמוך (שם ז) שמלת שביעי רצה לומר שהוא מושבע במצות, שופר בתוכו, כיפור בתוכו, סוכה בתוכו, לולב וערבה בתוכו עכ"ל, וגמירי שהקב"ה מיטיב לישראל בשביל הטוב שעתידין לעשות אף על פי שעדיין לא עשו, ועיין בפרשת דרכים (דרוש ד'), ולכן אמר אימתי בחדש השביעי כלומר אף אם אינם ראויים שהשופר לבדו ימליץ עליהם מכל מקום מחמת המצות שהם עתידים לקיים בחדש זה מרחם עליהם בראש השנה, ולכן אמר תקעו וכו'.

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב. איתא במדרש: "בחודש" - בחדש מעשיכם, "בשופר" - שפרו מעשיכם, אמר הקב"ה אם תשפרו מעשיכם הריני עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים,

ולכאורה יתחמץ לבב אנוש בראותו הדברים האלה למה אעפ"כ אנו מבקשין עבור בני חיי ומזונא. אבל לפי דברי אלו שכתבנו שיהא כוונת האדם בבקשתו שיתן לנו כדי שיהי להקב"ה תענוג מזה, כי השי"ת חפץ בזה, וזה כוונת הזוה"ק הנ"ל צווחין הב לן חיי - כלומר למענינו תן חיים וכן מזונא, וזהו ככלבים אינו מצווחין לגרמייהו ואינו רשאי, אלא כונתינו יהי שיהי להקב"ה תענוג מזה, נמצא לפי דברינו אלה שגם המקבל הוא משפיע דהיינו שמשפיע להקב"ה תענוג. וזהו שאמר זכרינו לחיים כלומר תן לנו חיים וכו' כי מלך חפץ בחיים אתה, ונמצא כשאנו מקבלין מאתך אנו משלימים חפצך, לכן כתבינו בספר החיים למענך אלהים חיים, כלומר למענך שיהא לך תענוג מזה.

זכרנו לחיים. מלך חפץ בחיים. וכתבנו בספר החיים. למענך אלקים חיים.

"כדי לסתום פי המקטרג שזה למענך ולא למענינו" פירוש כי אנו רוצים שיושיע לנו ע"י תשובה ראויה, ושלא יצטרך למעני למעני אעשה (ישעי מ"ח י"א), כי ע"ז נצטער חזקי מלך יהודה, ואמר (שם ל"ח י"ז) לשלום מר לי מר כידוע (ברכות י" ע"ב). אך אמנם כי כשהקב"ה רוצה לעשות למענינו אז ירבה קטרוגו של ס"ם, על כן אנו מבקשים דלעולם נזכה לתשובה גמורה באופן שנהיה ראויים לישועה בזכותנו. ומ"מ שלא לגרות עלינו קטרוג הנ"ל, על כן כשיכתב זה בספר יוכתב שהוא עושה למענו ויוסתם פי המקטרג. והנה ידוע עיקר קבלת תשובה היא מפני שהקב"ה חפץ בחיים ולא במיתתן של רשעים (יחזקאל י"ח ל"ב). והשתא א"ש, אנו מתפללים זכרנו לחיים ע"י זכות תשובה שאנו עושים כי אתה מלך חפץ בחיים ולא במות רשע. ומ"מ כשתכתוב זה בספר החיים, כתוב שאתה עושה למענך אלקים חיים, ולא למענינו, כדי לסתום פיו של ס"ם, וק"ל. (דרשות חתם סופר)

יום תרועה יהיה לכם.

למה ציווי התורה על תקיעת שופר באה בלשון "יום תרועה יהיה לכם", ולא בלשון שנאמר בפסח וסוכות 'באחד בחודש תרועו', או בלשון שנאמר אצל יובל (ויקרא כח, ט) "והעברת שופר". זאת ועוד, הלא פסח וסוכות אינם נקראים "יום מצה" ויום לולב, ומדוע דוקא ראש השנה נקרא על שם מצות היום - "יום תרועה", וכי כל היום מריעים? אלא רמז יש כאן לאדם, שמשך כל יום ראש השנה יהיו עבורו "יום תרועה" - יום של אימה וחרדה, וכל היום לא ינוח מגנוחי גנח וילולי יליל.. (הגה"ק בעל נדע ביהודא ז"ע)

כי אתה שומע קול שופר וגו'.

שמעתי בשם חכם ספרדי בנוסח תפילת ר"ה כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך, דאין לו שחר כלל, ואמר דמצינו מדת הקב"ה היפך ממדת בשר ודם, כי מלך בשר ודם שהיו לו ב' עבדים, א' עובד המלך מנעוריו ולא נמצא עולתה בו כי ישר הוא בעבודת המלך, ועבד ב' מרד במלך ואח"ז חזר בו ונעשה נאמן, בוודאי אהבת המלך לזה העבד הנאמן מנעוריו יותר שלימה אהבתו מאהבת העבד שמרד בו תחלה, משא"כ מדת הקב"ה אינו כך, שאוהב יותר לבעל תשובה מצדיקים גמורים, ובש"ס (ברכות לד:) מקום שבעלי תשובה עומדין אפי' צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד, והנה בספר של"ה כי הצדיק גמור נקרא "שופר" ובעל תשובה נקרא "תרועה" עיי"ש, והנה שמיעה הוא מרחוק, האזנה מקרוב, ובזה יובן כי אתה שומע קול שופר, ר"ל מרחוק לצדיק, ומאזין תרועה, היינו לבעל תשובה מקרוב, וקשה הא היא היפך הטבע, ומשני באמת אין דומה לך בזה מצד רחמנותו וק"ל ודפח"ח.

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.

באומרו "כי חוק לישראל הוא" וכו' משמע שהביא בזה הכתוב טעמה של מצות "תקעו בחודש שופר". והדבר צריך ביאור, איזה הסבר וטעם יש בזה למצות שופר. מובא לבאר בשם הרה"ק הרבי ר' זושא: בתורה יש מצוות שכליות וחוקים שלא נודע לנו טעמם, וכיון שכך בא השטן לישראל ומתריס בפניהם מה ערך וטעם יש בקיום מצוות אלו. ולכאורה נדמה כי טוב היה לו השי"ת היה מודיע טעמי החוקים ובכך סוגר פיו של השטן. אך לאמיתו של דבר, טובה גדולה יש לישראל מחוקי התורה כאשר עומדים ישראל למשפט, מבקשים המקטרגים לחייבם בדין מחמת מעשיהם, כי לא יצדקו לפניו בדין, והלא "מלך משפט יעמיד ארץ" (משלי כט, ד), ואין הקב"ה יכול לוותר לישראל

ועוד שאני הופך לכם דין לרחמים, עכ"ל. לכאורה צ"ב: מהו הגדר של 'חדשו' והגדר של 'שפרו'? ועוד: מדוע התחיל בשניים - 'חדשו ו'שפרו', וסיים רק באחד: 'אם תשפרו מעשיכם' וגו', ולא 'אם תחדשו מעשיכם'? ועוד ענין הדורש ביאור: מהו ענין של 'אני הופך לכם דין לרחמים'? אלא, כי ענין פשט אדם במעשיו שייך הן לגבי מצות לא תעשה והן לגבי מצות עשה, כלומר: צריך האדם לפשפש במעשיו ולבדוק אם לא נכשל באחת ממצות ה' אשר לא תעשנה, אך צריך גם לבדוק את המצוות עשה שקיים, האם עשה אותן על דרך הטוב והישר או שלא, ואולי לא קיים אותן בשמחה אלא רק בדרך של 'אנוס על פי הדיבור', או מחמת בושה בכדי שלא לפרוש מן הצבור, אבל לבו בל עמו, וכיוצא בזה. זו אם כן כוונת המדרש: "בחדש - חדשו מעשיכם", כלומר: שיעזבו את הזדרכים הרעות ויחדשו מעשים טובים, "שופר - שפרו מעשיכם", כלומר: שגם את המעשים הטובים ישפרו ויטיבו לעשותם באופן היותר טוב. **ולפי זה יובן** גם מדוע סיים רק באחד: "אם תשפרו מעשיכם" ולא "אם תחדשו", וכן יובן מהי כוונת "אני הופך לכם דין לרחמים". זאת על פי דברי הגמרא (יומא פו:): "העושה תשובה מאהבה, זדונות נעשות לו זכויות, שנאמר 'חיו יחיה נאום ה'",

וקול שופר חזק מאד.

מה ענין שופר של ראש השנה לשופר של מתן תורה. **משל** למלך שנסע ליער גדול לערוך ציד, כמנהג המלכים שהיו משתעשעים בציד חיות. נכנס המלך לעבי היער וכשבקש לעשות דרכו חזרה לארמון איבד את הדרך. תעה המלך במשעולי היער, פנה אנה ואנה, אך לא מצא את דרך המלך המוליכה מן היער החוצה אל מקום ישוב. לפתע ראה המלך מולו קבוצת כפריים שוכני יערות. פנה אליהם ושאלם איה הדרך המובילה מן היער החוצה? אך הם, שבנו את ביתם ביער וכל ימיהם עברו עליהם בינות לחיות היער, לא ידעו להשיבו דבר. עד שמצא אדם שהילך ביער ואותו אדם ידע להוביל את המלך בדרך המוליכה מן היער אל הארמון. הכניס המלך את האיש אל ארמונו וכפרס על מעשהו מינהו ראש לכל השרים, הלבישו המלך בגדים יקרים ואת בגדיו הישנים צוה להכניס לבית גנזיו. לימים חטא אותו האיש למלך. קצף עליו המלך וצוה על שריו לשפוט אותו ולגזור דינו. נפל האיש לרגלי המלך וביקש על נפשו בתחנונים שלפני שיצא דבר המשפט ימלא המלך משאלתו האחת. נעתר המלך. אמר האיש: אבקש להביא אלי את בגדי הישנים הגנוזים בבית גנזי המלך. צוה המלך להביא הבגדים. כאשר לבשם האיש, נזכר המלך בכל אותו מעשה בעת שתעה ביער ואותו האיש הראה לו הדרך אל הארמון ובכך הציל את חייו. נכמרו רחמי המלך והעביר את חטאתו מלפניו. **הנמשל**: בשעת מתן תורה חיזר הקב"ה על כל אומה ולשון שיקבלו את התורה ולא רצו לקבלה, עד שבא לעם ישראל וקבלוה בשמחה והמליכוה למלך עליהם. ועל כן בחר בנו השי"ת ונשא אותנו מעל כל העמים והיינו לו לעם סגולה ולמובחרים שבאומות. ועתה חטאנו ופשענו כנגדו ויראים אנו מיום הדין, לכן אנו 'מלבישים' עצמנו באותו 'לבוש' שהיה במתן תורה, והיינו שתוקעים בראש השנה בשופר כדי ל הזכיר קול השופר של מתן תורה, ועל ידי כן יתעוררו רחמי ה' עלינו ובזכות זה שקיבלנו תורה בסיני יפטרנו מן הדין. (קדושת לוי)

למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לעררב השטן. (ר"ה טז, א) ולכאורה במה מתעררב השטן בתקיעות דמעומד יותר מתקיעות דמיושב. והנה הקשו התוס', כיצד תוקעים שוב בתפילת מוסף הא יש בכך משום בל תוסיף. ותי' הרשב"א דליכא בל תוסיף אלא אם מוסיף האדם מעצמו, אך אם מוסיף ע"פ תקנת חז"ל אין בכך משום בל תוסיף. ומבואר שם בגמ' דתקיעת שופר הוא כדי להמליך את הקב"ה, והיינו קבלת עול תורה ומצוות. ובזה ניתן לבאר, דכששומע השטן את התקיעות הראשונות שהם מדאורייתא, אינו נבהל, שכן סובר הוא שקיבלו רק את מצוות התורה אבל לא מצוות דרבנן, אך כשרואה שקיבלו ע"ע גם מצוות דרבנן, שכן אין בתקיעתו דמעומד משום בל תוסיף, בזה מתעררב השטן. (חתם סופר)

תקיעת שופר

בגמרא דראש השנה (טז). אמרינן למה תוקעין כו', אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, אלא כדי לעררב את השטן. ולהבין במה מעררבין השטן בתקיעות דמיושב ודמעומד. ויש לבאר ערבוב השטן באופן זה: משל למלך שהעמיד שומר וממונה לשמור על בית עסק גדול שלא יבריחו ולא יעלימו המס והמכס, וקיבל על כך משכורת שלימה מבית המלוכה. השומר עשה מלאכתו נאמנה, וכדי להגדיל ערכו וחשיבותו בעיני המלך היה מרבה לספר למלך על המעילות וההעלמות השונות שהצליח

ועוד שאני הופך לכם דין לרחמים, עכ"ל. לכאורה צ"ב: מהו הגדר של 'חדשו' והגדר של 'שפרו'? ועוד: מדוע התחיל בשניים - 'חדשו ו'שפרו', וסיים רק באחד: 'אם תשפרו מעשיכם' וגו', ולא 'אם תחדשו מעשיכם'? ועוד ענין הדורש ביאור: מהו ענין של 'אני הופך לכם דין לרחמים'? אלא, כי ענין פשט אדם במעשיו שייך הן לגבי מצות לא תעשה והן לגבי מצות עשה, כלומר: צריך האדם לפשפש במעשיו ולבדוק אם לא נכשל באחת ממצות ה' אשר לא תעשנה, אך צריך גם לבדוק את המצוות עשה שקיים, האם עשה אותן על דרך הטוב והישר או שלא, ואולי לא קיים אותן בשמחה אלא רק בדרך של 'אנוס על פי הדיבור', או מחמת בושה בכדי שלא לפרוש מן הצבור, אבל לבו בל עמו, וכיוצא בזה. זו אם כן כוונת המדרש: "בחדש - חדשו מעשיכם", כלומר: שיעזבו את הזדרכים הרעות ויחדשו מעשים טובים, "שופר - שפרו מעשיכם", כלומר: שגם את המעשים הטובים ישפרו ויטיבו לעשותם באופן היותר טוב. **ולפי זה יובן** גם מדוע סיים רק באחד: "אם תשפרו מעשיכם" ולא "אם תחדשו", וכן יובן מהי כוונת "אני הופך לכם דין לרחמים". זאת על פי דברי הגמרא (יומא פו:): "העושה תשובה מאהבה, זדונות נעשות לו זכויות, שנאמר 'חיו יחיה נאום ה'",

והארינו ספרי המוסר לבאר כיצד מבדילים בין העושה תשובה מאהבה לשב מיראה, וביארו שהשב מיראה אינו אלא עוזב החטא וזריז לקיים מצוות ה' רק מיראת העונש, אבל השב מאהבה מזדרז במצוות מאוד לעשותן באופן הטוב ביותר, ביתר שאת ויתר עוז, כדי לעשות נחת רוח ליוצרו, וזו כוונת המדרש בסיימו רק בלשון "אם תשפרו", כלומר: אם תטיבו את מעשיכם הטובים, לשפרם ולעשותם בשמחה ובטוב לב, ולחזור ולחזר עליהם ככל האפשר, שזוהי תשובה מאהבה, אז אני עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים ומהפך לכם דין לרחמים, דהיינו: שמה שהיה דין קודם, יתהפך ויהפוך לרחמים, כי זדונות נעשות זכויות, וככל שחטאו היה גדול, הרי כששב מאהבה ביותר תגדל זכותו ותתגבר מדת הרחמים עליו, וזה רק על ידי שתשפרו מעשיכם, שזו ההוכחה שהתשובה היא מאהבה! (כתב סופר)

כי עמך הסליחה.

פעם אמר הרה"ק מרוזין ז"ל: הלא זה ממש חסד א-ל שנקבע ראש השנה בראש חודש (א' תשרי) כי אלמלא כן לא היה לנו פתחון פה לבוא לפניו ית' ולבקש ממנו שיסלח לנו על כל עונותינו, אבל עתה שראש השנה נקבע בראש חודש יש לנו פתחון פה לבקש ממנו סליחה ומחילה, כי בראש חודש גם הקב"ה מבקש כביכול מאתנו סליחה, וכאומרו ית' "הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח", ובכן אנו יכולים להתעורר לעומתו ולומר: רבש"ע! אנו סולחים לך, גם אתה בטובך הגדול תסלח לנו, וזה שאנו מעוררים בתפילתנו ביום הקדוש הזה ואומרים: "אם עונות תשמר י-ה אדנ"י מי יעמוד כי עמך הסליחה" (תהלים קל, ג-ד) כלומר: אם אתה תשמור העונות ולא תסלח לנו ח"ו, א"כ אתה רבש"ע, מי יעמוד? הלא גם "עמך הסליחה", דגם אתה מבקש ביום הזה סליחה וכפרה כביכול, וכדי שתשיג את זה ראוי שגם לנו תסלח על מה שחטאנו והרשענו לפניך.

עלה אלהים בתרועה.

אלקים מרמז למדת הדין. תרועה היא לשון ריעות. מתי נמתקת מדת הדין ויש לה עליה, בתרועה כשישראל עושין מצות של מקום מאהבה ויש להם רעות עם הקב"ה, אזי נמתקת מדת הדין לרחמים. (המגיד הגדול ממעורט"ש ז"ע)

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חק ומשפט.

"הרב הגדול מוריניו ישראל פאליצקר ז"ע אמר הפירוש, דהנה מצות עשה של תשובה לפי ענין החטא, וכן ענין התיקון. למשל, מי שחטא בשוגג, **תיקונו להרבות במעשה מצות**, כמו שאמרו חז"ל (ויק"ר כא, ח): אם עשה חבילות עבירות - יעשה חבילות מצות. והגם שלא יהיו כל כך בכוונה כראוי, הם תיקון נד החטא הנזכר שנעשה גם כן בלי כוונה. **ומי שחטא במזיד ובכוונה, אז תיקונו לשוב מדרך הרשע, ואחר כך להרבות במצות על פי כוונה הראוי**, כעין החטא שעשה מקודם. אכן אם חלילה שלח ידו על כל דבר פשע, כרשעים אלו המורדים להכעיס את יוצרם חלילה, כמשקל הזה אין כן במעשה המצוות, לכן אין תיקון במצות נגד מעשה פשע, כי לא שייך לעשות כדוגמת החטא. וזהו שאמר הפייטן: 'באין מליץ יושר מול מגיד פשע', דהיינו כשמקטרג בפשע, אז

לתפוס. מלך זה היה מלך של חסד, וכדי למנוע את הממונה לעשות את מלאכתו בחריצות יתירה, הודיע לו, שנוכח ריבוי קטרוגיו על נסיונות העלמות המס אין הוא רואה עצה כי אם לסגור את בית העסק. כיון ששמע זאת השומר נחרד מהמחשבה שעומד לאבד מקור פרנסתו וקיומו, ושינה באחת את דבריו, והתחיל לשבח את בעלי העסק שמתנהגים כראוי ומועילים לבית המלוכה. וכן הכא השטן הוא היצה"ר, שמינהו הקב"ה על ישראל, ובתחילה מרבה לקטרג, אך כשרואה שהדין מתגבר ע"י השופרות הריהו חושש שיתבטל לגמרי, ולכן חוזר ומסגנר על ישראל. בדומה לזה מבואר במה שכתב הטור שיש רמז לערבוב השטן ע"י השופר בפסוק (מ"א ה, יט) "אין ש'טן ואין פ'גע רע" ראשי תיבות 'שופר'. והקשה הט"ז שהרי אדרבה, בר"ד 'שופר' לא כלול התיבה 'אין' שטן, אלא 'שטן' בלבד, ואיך נרמז כאן ביטול השטן. ומיישב שאיננו במדרש (פרד"א מה) שביום הכפורים השטן בעצמו מלמד זכות על ישראל. ולפי זה נרמז בשופר שאע"פ שיש שטן אך אין 'פגע רע' שאינו מקטרג אלא אדרבה מלמד סגוריא על ישראל, וכאמור. (הגה"ק רבי ארי' לייב צינץ ז"ע)

איננו במדרש כשבני ישראל תוקעים בשופר הקב"ה עומד מכיסא דין ויושב על כסא רחמים. וביאור הדבר הוא, כח זה של השופר' לגלות פנימיות הרצון שטמון בתוך הדין והמשפט, הוא הטעם שתקיעת שופר נקראת 'חכמה' (ר"ה כט:), שכן חכמה היא הבנת הפנימיות. ביאור ענין החכמה שבתקיעת שופר שגורמת גילוי החסדים, דהנה שנינו (אבות ד, א) איזהו חכם הלומד מכל אדם, וזה שייך בעולם שנה נפש, שכשם שמכל 'נפש' יכולים ללמוד חכמה, כמו כן מכל 'זמן' ומכל 'מקום' יש ללמוד חכמה, כי כתיב (תהלים קד, כד) כולם בחכמה עשית, וכל מה שברא הקב"ה בעולמו הוא כדי ללמוד ממנו דבר חכמה, ואפילו מדת הדין נועדה כדי ליישר את אורחות האדם, וכשלומד ממנה מה שמבקשים משמים להורות לו, בזה נמתק הדין, כי כל מטרת הדין היא כדי ללמוד ממנו דבר מה, כדכתיב (קהלת ג, יז) והאלוקים עשה שיראו מלפניו, וכשמקבלים היראה נתקיימה המטרה, ומדת הדין יכולה להתהפך לרחמים. **וזה פירוש אשרי העם יודעי תרועה,** תרועה היא מידת הדין כמו שכתוב (תהלים ב, ט) תרועים בשבט ברזל, ויודעי תרועה היינו שיודעים ומבינים שהכונה והמטרה בדין היא כדי לעוררם, וזו החכמה שבתקיעת שופר, ללמוד ממנה מה שצריכים, וזה פירוש מאמר חז"ל (ויק"ר כט, ד) שיודעים לפתות את בוראם בתרועה, היינו במדת הדין עצמו, שע"י שלומדים ממנה מהפכים את מידת הדין והקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים. ובשם הבעש"ט הק' זי"ע מובא להמשיל ענין היראה החיצונית שנופלת על האדם, למלך ששלח שליח מאיים ומעורר פחד לקרוא לאדם. מי שאינו חכם הריהו מתירא מהשליח ומנסה לפייסו, אך בר דעת יודע שאין לו לירא מהשליח אלא צריך למהר לילך למלך לרצותו. והיינו דכתיב בהמשך אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, שיודעי תרועה מבינים שצריכים ללכת למלך להנות מאור פניו. (שפת אמת)

תקיעת שופר

קול השופר מעורר דין ורחמים כאחד כדאיתא במדרש (ויק"ר פ' כ"ט): בשעה שהקב"ה יושב ועולה אל כסא דין בדין הוא עולה מה טעם (תהלים מז, ו) עלה אלוקים בתרועה ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר. ויש להבין הסתירה בכך שמחד גיסא השופר מעורר דינים כדכתיב עלה אלוקים בתרועה, ומצד שני מעורר רחמים כדכתיב ה' בקול שופר. ויש לבאר שבאמת ענין שופר מעורר ומברר עומק הדין ושורשי החטא שבנפש, אך דוקא משום כך, כאשר מגיעים למיצוי הדין, לעומק הנפש של ישראל מתגלה פנימיותם הטובה. שכל חטאיהם היו בשטחיות ובמקרה, באשמת הגויים המתנכלים אליהם ומפתיים אותם, ומקלקלים ופוגמים האוירים, אך מהותם טובה. משל לבור שהיה מכוסה אשפה, וחפרו לראות עומק האשפה, אך דוקא מחמת החדירה לעומק הגיעו לאוצר גדול של אבנים טובות ומרגליות שהיה חבוי בו. נמצא שדוקא עומק מיצוי הדין שעל ידי השופר גורם להגיע לשורש הטוב ולמצוא את מקור הרחמים והרצון. וזה שאיתא בגמ' (שבת פט:): שלעתיד אברהם ויעקב לא ילמדו זכות על ישראל, ורק יצחק אבינו ילמד עליהם זכות ויצילם מהדין. וקשה הרי מדתו של יצחק הוא דין, ומדוע דוקא על ידו תתברר זכותם של ישראל. אלא כאמור דוקא מתוך עומק הדין מתבררת זכותם של ישראל

ומעלתם. וכן השופר אף שתחילתו דין - עלה אלוקים בתרועה, סופו חסד ורחמים ה' בקול שופר. וכפי שייסד הפייטן גשתי ביום דין. להתוכח בדין. גולה עומק הדין. בקול קפאון שופר. להאמור יש לפרש לשון התפילה ובשופר גדול יתקע, וקול דממה דקה ישמע, ומלאכים יחפזון, וחיל ורעדה יאחזון, ויאמרו הנה יום הדין, לפקוד על צבא מרום בדין. ומזה משמע דהדין תלוי בשופר גדול זה, וכבר הוקשה שהרי השופר מעורר רחמים ולא דין.

ויש לבאר בהקדם דיש להבין מה שייך כלל כלפי המלאכים דין ומשפט הרי אין יצה"ר שולט בהם. ופירש האבני נזר' שאמנם לא שייך לדון אותם על שנמשכו אחר החומר וירדו מדרגתם, אך יש בהם דין להיפך אם קבלו עליהם עול מלכות שמים ולא הביטו מעבר למחיצתם ולמעלה מדרגתם. והוא פגם שאינו ניכר בחיצוניות אלא דוקא בפנימיות ובדקות העיניים. ולאור זאת מבואר שכלפי ישראל השופר שממצה את העומק ומגלה פנימיות הלב הוא מקור המשכת רחמים, שכן כל חטאיהם של ישראל רק בחיצוניות ואילו בפנימיותם הריהם טהורים. ואילו כלפי המלאכים איפכא, השופר שמגלה הפנימיות מעורר בהם עומק הדין, ולכן כאשר תוקעים בשופר גדול ומגלים הפנימיות אזי מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון, ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא מרום, 'צבא מרום' דייקא שחטאם הוא בעומק פנימיותם אם הביטו מעבר למחיצתם.

(שם משמואל)

ה' ימלך לעולם ועד.

בגמרא ר"ה ט"ז א' תניא: "אמר הקב"ה אמרו לפני בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם. רצה לומר: אשרי מי שהוא זוכה ומקדש ומטהר את עצמו ומחשבותיו בכל השעות של ימי ראש השנה, בכך הוא ממשיך קדושה ודביקות בקב"ה לכל ימי השנה. כי הימים האלו נותנים עזר לכל הימים הבאים אחריהם. וזו הכוונה: "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם" - אמרו לפני ה"מלכיות" בראש השנה בכל לבבכם, בלהט כזה שתמליכו על ידי כן את השם ב"ה עליכם למשך כל השנה.

(מאור ושמש)

וכל בני בשר יקראו בשמך.

לאחר שאנו מתפללים ומודים להשי"ת "אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו", שזכינו להיות מובדלים ומרוממים על פני אומות העולם, אנו מתפללים "וכל בני בשר יקראו בשמך", שיהיו גם הם כמונו. וכל כך למה? הנה כי כן, עי"כ אנו מורים ומעידים על גודל אהבתנו אליו ית'. כח עז רצוננו להרבות כבוד שמים, שאין אנו חסים על כבודנו ואין אנו שומרים לעצמנו את הזכות להיות נבחרים מכל עם ואהובים ורצויים לפניו ית'. אדרבה, אף אם הדבר ימעיט גודל מעלתנו ויקהה את ההבדל בינינו לבנים, ואף אם עי"כ תפחת אהבתו אלינו, מתפללים אנו שלא רק אנו לבדנו נמליך את ה' בעולם אלא כל בני בשר יקראו בשמו ויקבלו כולם את עול מלכותו עליהם. ומי שכל כך אוהבים את אוהבם עד שאינם שומרים לעצמם את אהבתו להם ובלבד שירבה כבודו בעולם, הרי זה גופא יגביר ויגדיל את רגשי אהבתו אליהם.

(דרשות חתם סופר)

כי דורשיך לעולם לא יכשלו כו' כי זכר על המעשים לפניך בוא ואתה דורש מעשה כולם. "הנראה לי על פי מה שאיתא בתיקוני הזוהר צווחין ככלבים הב ה', כי דרך האמת למבקשי ה' בימים האדירים האלו, לבל ישיב האדם מגמתו בתפלתו בכל ענינו מה שחסר לו לבדו, רק ישפוך שיחו לטובת הכלל ישראל. וזה הרמז: 'כי דורשיך לעולם', מה שמתפלל עבור כללות ישראל בעולם, בזה 'לא יכשלו' כי איננו נוגע בדבר, לכן יעלה תפלתו לרצון למעלה".

(תפארת שלמה)

כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה'. כשיהודי אומר "זכור" נזכרתו ו"אזכרנו עוד" ועוד זכור אזכור יותר. משיב הקב"ה לעומתו במדה כנגד מדה: "רחם" זה מכבר היו לי רחמים עליו, אולם מעתה "ארחמנו עוד" ביתר שאת.

(הרה"ק רבי מרדכי מלכוביץ ז"ע)

כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא. הקב"ה זוכר ומחשב את מה שנשכח מבני אדם. אם אדם שוכח מצוות ומעשים טובים שעשה - זוכר הקב"ה הנשכחות האלה. לעומת זאת, אם אדם שוכח את עבירותיו שעשה ורק מצוותיו זוכר. אף כאן זוכר ה' את הנשכחות... בדרך זו פירש על הכתוב "און אם ראיתי בלבי

לא ישמע ה". כלומר אם און, חטא שעשיתי חקוק הוא בלבי, ואני מצטער עליו וזכור תמיד - הרי "לא ישמע ה" - אז הקב"ה אינו זוכר כלל און זה. (בית אהרן)

ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור.

מפני מה מייחסים את העקידה ליצחק ולא חותמים כלשון שאומרים בגוף הברכה "ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם". יש לומר כי ממעשה העקידה ניכר גודל אמונת אברהם בתורה שבכתב, היינו ששמע מהקב"ה בעצמו. לעומת זאת, ממעשה יצחק ניכר גודל אמונתו התורה שבעל פה, והיינו שמסר נפשו על מצות חכמים במה שהוא חוץ לשכל האדם, שלא הרהר אחר דברי אברהם אביו ומסר עצמו לעקידה. וזהו "ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור" - היינו שזכות העקידה תעמוד "לזרעו", לאלה המאמינים ושומעים לתורה שבעל פה, שאינם מהרהרים אחר דברי חכמים, תקנותיהם וגזרותיהם. אבל מי שאינו בכלל אלה, אינו בכלל תפילה זו ואינו יכול לבקש לעצמו זכות העקידה. (חתם סופר)

ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור.

"מה ענין ההדגשה היום ברחמים תזכור? ברם הזכרת יחוס וזכות אבות יש בה מעלה וגם חסרון. מחד גיסא, משמש הדבר טיעון לסניגור, לזכור זכות ישנים ובגלל אבות תושיע בנים, אך מאידך, זה יכול גם לשמש חלילה טענה לקטיגור, שהרי אם כן היה להם ללמוד ממעשי אבות ולהתאים עצמם אליהם. ולכן התפילה וההדגשה היא "ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור" שיהא זכרון זה רק לטובה ולכף זכות. (ש"ה הק)

ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון.

מהי אימתם של המלאכים מיום הדין והרי הם עושים מלאכתם בשלימות? אולם ידוע כי עיקר בריאת העולם כולו והמלאכים בכלל - בעבור ישראל. וממעשי ישראל מושפעים אף העולמות העליונים: אם מטיבים ישראל את מעשיהם - הריהם נותנים כח ותעצומות בכל העולמות ואף במלאכים, ואם לא ייטיבו חלילה מעשיהם - הם מגרעים בכל העולמות ובמלאכים בכלל. לפיכך גם המלאכים "חיל ורעדה יאחזון" ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על כל צבא מרום" שהרי "כל באי עולם יעברו לפניך" והם יצפו לראות איך יהיו מעשי בני אדם אשר הם, המלאכים מושפעים על ידם. (דעת משה)

ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה.

ולכאורה מדוע רק 'מעבירין' וכי אין בכוחם לבטל כליל את הגזירה. וגם מהו "רוע" ולכאורה הול"ל מבטלין את הגזירה? אך הנה מצינו בגמ' (ברכות לז, ב) שר' חנינא בן דוסא היה מתפלל על החולים והיה אומר זה חי וזה מת. ולכאורה מדוע הוצרך לומר זה מת, וכי לא היה די לומר זה חי, מכאן למדים אנו שא"א לבטל את הגזירה לגמרי, ולכל היותר שייך להעביר את הגזירה מאדם זה למשנהו ולכן התפלל שאחר ימות במקומו על דרך "ונתתי אדום תחתך". אף אנו מבקשים שהגזירה תעבור מאיתנו ויעבור על צוררי ישראל וממילא ימשך ישועה ורחמים לחולי ישראל. (האר"י הקי ז"ע)

ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת.

כאשר הקב"ה דן עולמו בחסד אז יש קיום לדין. אבל כשהקב"ה דן עולמו, חס וחלילה להיפך - אז צדיקי הדור יש להם הסגולות לבטל את הדין בכח הזכות שהעניק להם הקב"ה בחינת: צדיק גוזר והקב"ה מקיים. לפיכך אנו מתפללים:

כי יכוון בחסד כסאך אז - ותשב עליו באמת יכון הדין לאמיתו. (קדושת לוי)

אם ישוב מיד תקבלו.

טובה התשובה בעיתה ובעונתה. ודומה הדבר לסחורה. כאשר סוחר מביא את מרכולתו למכירה ביום השוק, אם זוהי סחורה שלא בעונתה, או אז כל החפץ לקנות ממנה בוחן אותה בשבע עיניים, ואם נמצא בה פגם קל שבקלים מיד היא נפסלת, ואין איש קופץ עליה. מה שאין כן בסחורה בעונתה שאז אין בוחנים אותה בדקדוק ובקפידה מרובים, וגם אם יש בה חסרון כלשהו היא נרכשת. כך הם עשרת ימי תשובה הם ה"עונה" לעשיית תשובה, ועל כן אין כה מדקדקים בשמיים בתשובה הנעשית בימים אלו, ואף אם יש בה, בתשובה, חסרון כלשהוא היא מתקבלת, שהרי זוהי "סחורה" ב"עונתה"! וזה שנאמר בפיוט "אם תשוב מיד תקבלו" ה"סחורה", הלא היא התשובה, ממש נחטפת מן הידיים בימים אלו. (הרה"ק רבי יצחק מוורקא ז"ע)

אדם יסודו מעפר וסופו לעפר.

רגילים הבריות להרבות בבכי בעת שאומרים זאת בתפילת הימים הנוראים ולכאורה, מה מקום יש לבכות על כך, הלא האדם לקדמותו הוא חוזר. ברם, אמנם האדם יסודו מעפר, אבל ניתן לו הכח להעלות ולרומם את העפר למעלה, אך אדם מכזיב ובמקום להעלות את העפר חוזר לעפרו. ועל כך באמת ראוי לבכות. (חידושי הרי"ם)

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט.

אם אתם שומרים חוקותי אין השטן יכול לשלוט בכם, שנאמר (תהלים קמז, ט) "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" (ילקוט סי' תרעא). תפילותינו רק מיעוטו בכוונה אך רובן בלי כוונה. ובא השטן ומקטרג על כל אותן תפילות שיצאו מפינו בלא כוונה שהן נדחות כפסולי מוקדשים, ונמצא שבמקום להועיל הן מזיקות וטוב שלא היו משהיו. ברם, על האדם מישראל לקיים את מצוות ומשפטי התורה השכליים, אלה שיש להם טעם הבנה בשכל האדם, כאילו היו 'חוקים' ממש, בלי טעם והבנה, אלא משום שכך ציוונו נותן התורה. ומאידך, יש לקיים 'חוקי' התורה כאילו הם שכליים הניתנים לתפיסה ולהבנה בשכל האדם עד כדי כך שיהיה מאוס ומתועב אצל האדם ללבוש בגד כלאים או לזרוע כלאים כאילו הוא הורג נפש או כאילו אוכל שקצים ורמשים. אם יעשו כן, ינהג השי"ת עימם מדה כנגד מדה, או אז הוא יקבל את תפילותיהם שנאמרו בלי כוונה כאילו יצאו מקירות לבם בכוונה שלימה. וזהו שאומרים: "באין מליץ יושר מול מגיד פשע" - אם ישראל לא מכוונים בתפילתם ולא מתפללים מקירות לבם, מקטרג השטן ומגיד פשע זה של ישראל, ואין מי שימליץ טוב בעדם. על כן "תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט" - שה'חוק' יהיה בעיניהם כמשפט' וה'משפט' יהיה אצלם כ'חוק', וכנ"ל, ואז מובטח להם "וצדקנו במשפט". (דרשות חתם סופר)

אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך. איש אדם חשוב, והוא לא ישכחך כלל. וכן אדם אדם בינוני, יתאמץ בך", הוא מתחזק על ידי התורה שנכתבו ב"כ"ב" אותיות, כמנין בך". (קדושת לוי)

הטוב ומטיב לרעים לטובים.

היה לנו לומר שהקב"ה הוא טוב ומטיב לטובים וגם לרעים. ומדוע הקדים רעים לטובים. ותו אם לרעים מטיב ק"ו לטובים אלא כך פירושו: הוא טוב ומטיב לאותם שמחזיקים את עצמם לרעים וטוב ומטיב הוא אף לאלו המחזיקים את עצמם טובים ושלימים. (הרה"ק רבי יצחק מוורקא ז"ע)

דברי תורה מרבותינו הק' מבעלזא

בימי החג אנו עושים תשובה מאהבה, והקב"ה ברוב רחמיו רואה בלב ישראל שרצונו לשוב מאהבה רק שא"א לו, ע"כ הוא מצרף התשובה דלהבא של ימי החג, כאלו עושים גם היום מאהבה. וזה הוא הכוונה שאנו אומרים: "יה"ר שירבה זכויותינו", ר"ל כיון שע"י תשובה מיראה עדיין נשאר שוגג, משא"כ ע"י תשובה מאהבה שנהפכו העונות לזכויות, א"כ נתוסף לנו הרבה זכויות, ע"כ אנו מבקשים מהשי"ת יה"ר שתביט מראשית דבר אחרית דבר, דהיינו מה שאנו עתידים לעשות בימי החג מאהבה גם כעת שירבה זכויותינו שתהפוך

בחדש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה וכו'.

(ויקרא כג, כד) ולכאורה קשה כיון שעל יום הראשון קאי שעדיין לא עברו מימי החודש כלל, א"כ הול"ל באחד לחדש השביעי, ופי' כך, דהנה איתא במדרש ויק"ר כט, י: "בחדש זה תחדשו מעשיכם, בחדש הזה שפרו מעשיכם". וי"ל כיון דעיקר הוא תשובה מאהבה שזדונות נעשו לו זכויות ולא כן תשובה מיראה שנעשו כשגגות, ובימים הנוראים הללו שכל איש ישראל מתעורר לשוב, רק שח"ו אינו כהוגן כי הוא רק תשובה מחמת יראה ואימת הדין, אבל

העונות לזכויות, וזה הוא כוונת המדרש "חדשו מעשיכם שפרו מעשיכם", דהיינו ש"י תשובה מיראה אין כאן רק "חדשו מעשיכם", שמדונות נעשו שגגות, אבל תתאמצו שיהיה "שפרו מעשיכם", דהיינו שתעשו תשובה מאהבה שזה טוב לכם שעי"ז תהפכו העונות לזכויות שזה יותר שפיר וטוב לכם. והנה קיי"ל בשו"ע (סי' תקצ סעי' ט) שאם תקע בצד הרחב של השופר לא יצא, שנא' (תהלים קיח, א): "מן המיצר קראתי י-ה" ו**כמ"ש הטו"ז (סקי"א)**, ג"כ הכוונה כך, שאם האדם מתמרמר על אשר עומד במצד ואינו יכול לשוב מאהבה עי"ז "ענני במרחב י-ה" עוזר לו הקב"ה ומצרף לו התשובה דלהבא שהיא מאהבה עד שעי"ז יתרבה זכויותיו, וזה: "ענני במרחב י-ה", שיש לו הרבה וריוח שהעונות נהפכו לזכויות, משא"כ אם ח"ו מתגאה בדעתו ותוקע בצד הרחב אז לא יצא כמוכן. וזה כונת הכתוב הנ"ל "בחדש השביעי באחד לחדש", ר"ל שהקב"ה ברוב רחמיו מצרף לנו התשובה דלהבא של חדש השביעי אפי' באחד לחדש שאע"פ שאז עדיין הוא רק מיראה, אפ"ה נחשב לנו כאלו היום עשינו מאהבה.

שמעתי ממו"ח הקדוש כ"ק מרן מהר"ש זלה"ה: "ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלקי ישעו". (תהלים כד, ה), ואמר כך: שיש אנשים בלי דעת, כשיש להם איזה ברכה, הן בממון והן איזה דרך בתורה, סוברים: 'כוחי ועוצם ידי עשה לי', ולכך אמר דוד: "ישא ברכה" - אם האדם נושא ברכה, ידע שהיא "מאת השם", ולא יאמר כוחי ועוצם ידי. ויש אחר, אף על פי שהוא יודע שהוא מאת השם היתה זאת, מ"מ בדעתו הוא סובר שהוא צדיק וראוי מצד מעשיו לזה, ולכך מסיים דוד: "וצדקה מאלקי ישעו" שידע שהכל הוא מצד צדקה, שמצד מעשיו אינו ראוי לזה.

כי חק לישראל משפט לאלוקי יעקב.

ואיתא בגמרא (ר"ה ח:) כי חק לישראל הוא מלמד שישראל נכנסין תחלה. ולכאורה כיון שסיים משפט לאלקי יעקב מורה שמוסב על ישראל, והיה צריך לומר משפט לאלקים, כי כבר הזכיר ישראל בפסוק. ואפשר לומר, כי יש דברים שהמשפט אינו נוגע רק לישראל לבדם, ויש דברים שיש להם שייכות בין לישראל ובין לאומות העולם. ומה שאמר בגמרא עכו"ם מנין תלמוד לומר משפט לאלקי יעקב, מוסב גם כן על ישראל, דהיינו בדברים שבין ישראל להאומות. והענין הוא, דאיתא ששם ישראל מורה על שלימות, ושם יעקב מורה על פחות שלימות, כדכתיב בני בכורי ישראל מדרגת בן, וכתיב אל תירא עבדי יעקב מדרגת עבד. והנה כשמדברים על ישראל לבדם יש הפרש בין ישראל ליעקב כנ"ל, אבל נגד האומות אין הבדל כלל בין ישראל ליעקב, כי לנגדם כל ישראל הם בשלימות. וע"כ אמר משפט לאלקי יעקב אלו העכו"ם, היינו לאותם הדברים שבין ישראל להאומות הם משפט גם לאלקי יעקב, כי לנגדם גם יעקב הוא בשלימות. וזו הכוונה: א"כ מה תלמוד לומר כי חק לישראל מלמד שישראל נכנסין תחילה, היינו שלנגד האומות כל ישראל הם בשלימות ונכנסין תחילה.

כה אמר ה' הלוח וקראת באזני ירושלים לאמר וכו', לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. לכאורה לא מובן מה שנאמר: "וקראת באזני ירושלים", שכן הקריאה מטבעה היא בקול, ולמה אם כן נאמר בהמשך: "באזני ירושלים", בעוד שבאוזן די בלחישת לחוד, ומהו איפוא הפירוש: "וקראת באזני ירושלים".

גם יש לדייק מהו "לאמר" שנכתב כאן. ואפשר לפרש כך, דהנה ישנם כאלה אטומי לב וערלי אוזן שככל שידברו אליהם לא יועיל ולא יכנסו הדברים לאזנם, לעומתם ישנם כאלה שלבם ער וזריזים לשום לב לכל אשר מדברים אליהם אפילו בלחישת בלחוד, שלכל - אזנם קשבת. וזהו שאמר הכתוב: "הלוח וקראת", כלומר אף על פי שתקרא בקול גדול, מכל מקום ב"אזני ירושלים לאמר", הדברים יתקבלו רק באזני ירושלים אלו הזריזים ששמים לב לשמוע לכל אשר מדברים אליהם אפילו בלחישת באזנם. וזהו שאמר: "זכרתי לך חסד נעורייך", רצה לומר שכאשר איש ישראל עומד בתחילת עבודתו בעבודת ה' וברצונו להתקרב למלך העליון יתעלה, הרי בתחילה הוא רק בבחינת אחוריים, על דרך הכתוב (שמות לג, כג): "וראית את אחורי ופני לא יראו", **אולם אחר כך** כאשר הוא מתעלה בעבודתו יותר הריהו זוכה למדרגה יותר גבוהה לבחינה של אור הפנים, על דרך שמשו רבינו ע"ה זכה אחר כך לבחינה של "פה אל פה אדבר בו" (במדבר יב, ח), מכל מקום כל אחד ואחד

באשר הוא אפילו בתחילת עבודתו והתקרבותו אל ה' כאשר הוא עדיין בבחינת אחוריים, אהוב וחביב הוא לפני המקום. ובזכות זה שאיש ישראל מקרב לבות ישראל לאביהם שבשמים, שמעין זה נחשב כל אחד ואחד מישראל בפרטות כאשר הוא מדריך את בניו ובני ביתו לקרבם לפני ה' ברוך הוא ומורה להם את הדרך הישרה בתורה ובמצוות, הריהו זוכה על ידי זה להתקרב יותר ויותר להקב"ה. על זה מרמז הכתוב: "הלוח וקראת" וכו', שאם תהיה בבחינת "הלוח וקראת" - שתקרא ותעורר את ליבות בני ישראל לאביהם שבשמים, אזי תזכה לבחינת "הלוח" להתעלות ממדרגה למדרגה ותזכה לאור פניו יתעלה באין שיעור.

(כ"ק מרן מהר"ש ז"ע)

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון.

במדרש (תנחומא וירא כג): "כשיהיו בניו של יצחק חוטאין ונכנסין לצרה תהא נזכר להן עקדתו של יצחק, ותחשב לפניך כאילו אפרו על גבי המזבח, ותסלח להן ותפדם מצרתן. הביאור בזה הוא כך, שכן ידוע שמחובת האדם לדעת ולהכיר בעצמו שהוא בבחינת חוטא, ועליו לתקן את עצמו תמיד. וכאשר האדם מכיר בכך, הרי לבבו הנדכה נשבר בקרבו, ועושה תשובה. זוהי הכוונה בבקשת אברהם אבינו ע"ה, כי בעת שבניו "חוטאים", הכונה שהם מכירים בעצמם ויודעים שהם בבחינת "חוטאים" ולבם הנדכה נשבר בקרבם על כך שחטאו, שאז יעמוד הקב"ה מכסא דין וירחם עליהם. בזה יש לפרש את הכתוב: "אשרי העם יודעי תרועה" - דהנה הלשון "תרועה" מורה על שירה, על שם הכתוב (תהלים ב, ט) "תרועים בשבט ברזל" ("תשברם" - "אבן עזרא", רד"ק). והכוונה בזה שאם פגם האדם חלילה במעשיו, כי אז הוא שובר את הכלי אשר יצרו ה' שיהיה כלי שלם, ומעתה לאחר שקלקל במעשיו הוא הפך לשבר כלי. וזהו: "אשרי העם יודעי תרועה", כלומר שמכירים ויודעים ששברו את הכלי אשר יצר ה' את האדם שיהיה כלי שלם, ועל ידי זה הם שוברים לבבם בקרבם לפני ה' יתברך, ואז הקב"ה מרחם עליהם ומסייעם, ש"באור פניך יהלכון", וימשך להם שפע וברכה בהרחבה וכל טוב סלה מתוך שמחה וטוב לבב.

(כ"ק מרן מהר"ש ז"ע)

תקיעת שופר

במדרש אשרי העם יודעי תרועה (תהלים פט, טז), א"ר יאשיה וכו' אומות העולם אינן יודעין להריע, כמה קרנים יש להם, כמה בוקיינוס יש להם, כמה סרפיתות יש להן, ואת אמר אשרי העם יודעי תרועה, אלא אשרי העם שהן יודעין לרצות את בוראן בתרועה, מה הקב"ה עושה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים, אימתי בראש השנה, בחדש השביעי באחד לחדש (ויק"ר כט, ד) ושמעתי מאמור"ר מהרי"ד ז"ע בזה, דאיתא בספר נהר שלום מר' שלום שרעבי ז"ע במה דאיתא בגמ' (יומא פד, א) שיש ארבעה חלוקי כפרה ומהם מה שקשה לתקן בחיים, וכתב שם דעל ידי תקיעת שופר בתשובה לפני התקיעות אפשר לתקן הכל בחיים, עיין שם. ואמר שמרומז במדרש להלן (שם, יב) "אמר ר' תחליפא קיסרא, בכל מוספין כתיב 'והקרבתם', וכאן (במדבר כט, ב) כתיב 'ועשיתם אשה', הא כיצד אמר להן הקב"ה לישראל בני מעלה אני עליכם כאלו היום נעשיתם לפני כאלו היום בראתי אתכם בריה חדשה, הה"ד (ישעי' טו, כב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה", ע"ש. וממילא כיון שנעשה בריה חדשה הכל נתקן בשלימות,

וזהו כונת המדרש שהן יודעין לרצות את בוראן בתרועה, היינו שהקב"ה בורא אותם בריה חדשה. אד"ק ויש לפרש גם כן מה שנאמר "את בוראן" ולא נאמר "לרצות בוראן", כי "את" ריבוי הוא, לרבות שיוודעים לרצות את בוראן בדברים, היינו שנתקן הכל וכו'. ויש להוסיף שזה ההמשך בפסוק "ה' באור פניך יהלכון", כי "אור פניך" זה מעלה גדולה מאד. כדכתיב (משלי טז, טו) "באור פני מלך חיים", וממילא מי שזוכה לזה אז הוא כבר מתקן הכל, והשם "הוי"ה" מרמז גם כן לרחמים וחסדים (בר"ר עג, ג), וזה ההמשך "שהן יודעין לרצות את בוראן" שרומז לתקון הכל כדברי כ"ק מרן ז"ע על ידי השם "הוי"ה" ועל ידי ה"אור פני" המרומז באור פניך על ידי זה יתוקן הכל. ויש להוסיף בדרך רמז, שזה שמסיים הכתוב "בשמך יגילון כל היום ובצדקתך ירומו", לרמז כדברי אמור"ר ז"ע כי על ידי תשובה קודם תקיעת שופר יכול לתקן הכל בחיים, על כן הם בשמחה כל היום

(כ"ק מרן מהר"א ז"ע)

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. מצינו בחז"ל (ויק"ר כט,) וכי

הרה"ק מרוזין ז"ע ברמז הכתוב: ואהבת לרעך כמוך אני ה' (ויקרא יח) כי ע"י ישראל מקיימים אהבת רעים כראוי, גורמים בזה שגם השי"ת יתאוה להתחבר ולהתדבק עם ישראל אני ה' היינו כאשר תקיימו: ואהבת לרעך כמוך, אזי ברצוני להיות שותף לאותה ריעות: אני ה'. והוא שנרמז שכתוב שלפנינו: אשרי העם יודעי תרועה - בשעה שישראל יודעים את סוד הריעות ומקפידים על כך, אזי הם מפתים את בוראם בתרועה שה' באור פניו יהלכו. השי"ת יצרף עמנו לאותה אחדות וריעות, וזה שנאמר: ה' אלקיו עמו - כלומר, השי"ת מתקרב אל ישראל באחדות ע"י ותרועת מלך בו תרועה זו אהבת רעים המיוחדת ליום הכתרת המלך בר"ה, היא מאחדת את הקב"ה וכנסת ישראל באהבה וריעות ותמצא שנאמר בראש השנה, ושלחו מנות לאין נכון לו (נחמיה ח, י) היינו לרמז: על כך כי יום זה היא בעיקרו יום של אחדות ורעות. (הגה"ק מהר"ם מבילגוריא ז"ע)

אין אומות העולם יודעים להריע כמה קרנות יש להם וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה. אפשר לומר בכוונת דבריהם ז"ל כי תרועה מובנה אחדות וריעות, כמו שפירש"י ז"ל: ותרועת מלך בו (במדבר כג, כא) "לשון חיבה וריעות", ובתרגום יונתן שם רמז לתרועת מלך המשיח לעתיד לבוא, והיינו שאחדות אמיתית היא אך ורק מסגולתם של ישראל, ואילו אומות העולם רחוקים מזה, שהרי כל כוונתם לצורך עצמם, ולכן נאמר על ישראל: יודעי תרועה - שהן מכירין לפתות את בוראן, והיינו באמצעות האחדות והריעות: בתרועה והנה הגאולה תלויה באחדות, שהרי הגלות היא בסיבת פירוד הלבבות ושנאת חנים (יומא ט', א) **וזה שרמז יונתן** תרועת המשיח תלויה ביבבא ביניהון - כלומר, תרועת המשיח תלויה בריעות שבין ישראל לבין עצמם. וע"י הריעות האחדות שבישראל, יקרבו את התרועה המקווה של משיח. וידוע מאמרו של

סיפורים על ראש השנה

הלברשטאם זצ"ל אבד"ק זבארוב, אחיו של הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע, שנכח פעם בקודש פנימה, בחדרו של כ"ק מרן מהר"ש ז"ע לפני תקיעת שופר, וראה שהוא הוגה בספר 'תבואות שור' - לזקנו הגה"ק רבי אלכסנדר סנדר שור ז"ע מלעמבערג - ותוך כדי לימוד היה נאנח ומתמרמר, כשהוא מצטט את דברי הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ב ח"ב): "ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד, שנאמר 'יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר, שנאמר 'כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם', והיה מרן בוכה ושואל לעצמו: היוצא מדברי הרמב"ם, שאם לאחר הימים הקדושים יחטא האדם שוב ח"ו, הרי סימן הוא שלא היתה תשובתו כראוי, ובוודאי לא העיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם"...לאחר מכן התעודד כ"ק מרן ותירץ לעצמו: "כאשר מקבל האדם על עצמו שלא לחטוא עוד, הוא חפץ באמת ובתמים לשוב בתשובה ובדעתו הוא גומר שלא לשוב עוד לכסלה. אזי, מעיד עליו יודע תעלומות שהוא במדרגה שלא לשוב לזה החטא לעולם. אף אם האדם פוגם לאחר מכן, מכל מקום התשובה שעשה על חטאיו הקודמים היתה בשלימות".

באין מליץ יושר מול מגיד פשע וכו'.

פעם אחת בעת שהתפלל הרב הקדוש **מבארדיטשוב ז"ע** לפני התיבה בימים הנוראים, וכשהגיע להתיבות אלו היינו "באין מליץ יושר מול מגיד פשע וגו'" אשתיק, וראו הקהל שהוא בדביקות גדול מאוד, וממש יש לו עליות נשמה ונמשך כן כשעה או יותר, ואחר התפלה שאלהו תלמידיו מה זאת, ואמר להם שראה בעולם העליון אשר השטן הביא לפני הב"ד של מעלה את החטאים ועוונות ופשעים של ישראל, והמלאך מיכאל באשר הוא מליץ על ישראל עמד להמליץ, והנה על החטאים שאלו הם שגגות המליץ מקודם, ואח"כ המליץ על העוונות הגם שהם מזידין, וכשהגיע לפשעים שהם מרדים תש כוחו ולא היה דבר בידי מה להמליץ, ואמרנו לו מיכאל למה אתה שותק ואין לך מענה בפוך, הלא הקב"ה נתן לנו את התורה ויש בה חוקים ומשפטים, והלא משפטים טעמם ונמוקם עמם אבל חוקים הם בלא שום טעם, ועכ"ז אנחנו מקיימים גם את החוקים בלי שום שאלה והרהור אחר הקב"ה חלילה, ונגד זה לא ישאל אותנו על הפשעים, ואז נסתם פי השטן. וזה הפירוש של אלו התיבות **באין מליץ יושר מול מגיד פשע**, היינו שאין שום מליצה על הפשעים שמגיד המסטיין, ורק היא המליצה בזה - היינו **תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט**, ואנחנו מקיימים גם את החוקים בלי שום שאלה, ועי"ז **וצדקינו במשפט**.

עלה אלקים בתרועה בראש השנה בטשערנאבעל היה פעם עולם גדול במיוחד עד כדי כך שעמדו אנשים על הגג שהיה שם חלונות לביהמ"ד, וכשנכנס הרה"ק **רבי אהרן טשערנאבעל ז"ע** לביהמ"ד לתקיעות אמר

כתיב (תהלים מז, ו) **עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר**, והפירוש הוא, "עלה אלוקים" היינו כשרוצים להעלות ולסלק מאתנו את מדת הדין אז אפשר לעשות את זה "בתרועה" ע"י שבירת הלב וציבראכנקייט. "ה" לגרום לסלק ח"ו את מדת הרחמים, "בקול שופר" היינו ע"י גאווה והתנשאות דעי"ז מסלקים ח"ו את מדת הרחמים והיה אז כ"כ התעוררות ובכיה גדולה אצל העולם עד שאלה שעמדו למטה בתוך ביהמ"ד היה נדמה להם שיורד גשם - מרוב דמעות הבכיה של אלו שעמדו למעלה.

וסיפר הרה"צ ר' חיים הערש אייזנבאך זצ"ל מירושלים שהצאנזער רב ז"ע ג"כ אמר פעם אותו ווארט, שהיה אז עת צרה שרצו לקחת יהודים לצבא ואז אמר הצאנזער רב את הווארט הזה שכשהאדם הוא בשבירת הלב ובשפלות הוא מסלק עי"ז מעליו את מדת הדין ועי"ז אפשר לבטל הגזירה.

באין מליץ יושר פעם אחת בעת שהתפלל הרה"ק **מברדיטשוב ז"ע** לפני התיבה בימים הנוראים וכשהגיע להתיבות אלו, "באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקינו במשפט" אשתיק, וראו הקהל שהוא בדביקות גדול מאוד וממש יש לו עליות נשמה ונמשך כן כשעה או יותר, ואחר התפלה שאלהו תלמידיו מה זאת, ואמר להם שראה בעולם העליון אשר השטן הביא לפני הב"ד של מעלה את החטאים ועוונות ופשעים של ישראל, והמלאך מיכאל באשר הוא מליץ על ישראל עמד להמליץ, והנה על החטאים שאלו הם שגגות המליץ מקודם, ואח"כ המליץ על העוונות הגם שהם מזידין, וכשהגיע לפשעים שהם מרדים תש כוחו ולא היה דבר בידי מה להמליץ, ואמרנו לו מיכאל למה אתה שותק ואין לך מענה בפוך, הלא הקב"ה נתן לנו את התורה ויש בה חוקים ומשפטים, והלא משפטים טעמם ונמוקם עמם אבל חוקים הם בלא שום טעם, ועכ"ז אנחנו מקיימים גם את החוקים בלי שום שאלה והרהור אחר הקב"ה חלילה, ונגד זה לא ישאל אותנו על הפשעים, ואז נסתם פי השטן. וזה הפירוש של אלו התיבות **באין מליץ יושר מול מגיד פשע**, היינו שאין שום מליצה על הפשעים שמגיד המסטיין, ורק היא המליצה בזה - היינו **תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט**, ואנחנו מקיימים גם את החוקים בלי שום שאלה, ועי"ז **וצדקינו במשפט**.

כ"ק מהר"ם מבילגוריא ז"ע מביא, ששמע מפי הרה"ח רבי זלמן היילפרין ז"ל, ששמע מהגה"ח רבי עזריאל לעווין מבראדי זצ"ל [חתן הגה"ק רבי משה יוסף

אזרהות חיים

שאיין זה מצרכי התקיעה], ולענין זה אין חילוק בין התוקע בעצמו למי ששומע התקיעות, ואף השומע שהפסיק יחזור ויברך לעצמו לפני שהש"ץ מתחיל לתקוע (מ"ב סק"ד).

אין להפסיק בדיבור בין התוקע ובין השומעים [שהרי יוצאים יד"ח הברכה ודינם כמברך עצמו] בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד משום שהברכה שמברכין לפני התקיעות דמיושב עולה גם על התקיעות דמעומד, וה"ה שאין

הפסק בין התקיעות

אין להפסיק בדיבור בין הברכות שמברכין קודם תקיעת שופר לתקיעת שופר, ולכתחילה אין להפסיק אף בדברים שהם לצורך התקיעה, ובמקום הצורך מותר להפסיק לצורך התקיעה כגון שצריך להביא שופר אחר, או שצריך ליתן בו מים וכל כיו"ב (שו"ע ומ"ב ס" תקצ"ב ס"ג). אם הפסיק בדיבור בין הברכות לתקיעת שופר צריך לחזור ולברך ואף אם הפסיק בתפילות ובבקשות דינו כן [ביון

לצורך התקיעות צריך לחזור ולתקוע כל הסדר משום שיש לחוש שכונות 'תרועה' שאמרה תורה הוא 'שברים' ו'תרועה' ביחד, וכיון שהפסיק בדיבור קלקל את התרועה (רמ"א ומ"ב ס"ג).

באמצע התקיעות עצמם אין להפסיק כלל, ואם הפסיק לא יצא יד"ח הסדר שהפסיק בו כאמור לעיל, שצריך לשמוע כל התקיעה מתחילה ועד סוף, וע"י ההפסק לא שמע כל התקיעה (מ"ב סק"י), וכאמור לעיל (שמיעת כל התקיעה סע"ד), בשעת התקיעות יש להזהר גם שלא לרוק ולא להשמיע קול שיעול או עיטוש (מ"ב שם).

אם הוצרך לצאת לבית הכסא או שארע לו שאר אונס באמצע התקיעות, צריך להשלים לשמוע התקיעות שהפסיד ע"י שיתקע בעצמו או שיתקע מאחר שיתקע בשבילו, ובאופן כזה אם יצא בין סדר לסדר צריך להשלים רק מהמקום שהפסיק, ואם יצא באמצע סדר צריך לחזור לתחילת הסדר (מ"ב ס' תקפ"ח סק"ו).

(נערך ע"י הרה"ג ר' יעקב טרוביטש שליט"א)

להפסיק בין הסדרים שבתקיעות היינו, בין תשר"ת לתש"ת וכו', או בין מלכויות לזכרונות וכו' בין מיושב בין מעומד (עיי' שעה"צ אות י"ד), אבל מותר להפסיק לצורך התקיעות, וכן מותר להפסיק בתפילות ובקשות ובכלל זה היה"ר שבין התקיעות, וי"א שאין להפסיק אפילו בתפילות עד אחר סיום תקיעות דמיושב, ולדעתם, אין לומר היה"ר שבין התקיעות וכן אנו נוהגים אלא יהרהרם בליבו או יאמרם אחר סיום התקיעות (שו"ע ומ"ב ס"ג).

אם הפסיק בדיבור בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד או בין הסדרים בתקיעות דמיושב או מעומד אינו צריך לחזור ולברך משום שכל התקיעות מצוה אחת הם, ודינו כשה באמצע סעודה שא"צ לחזור ולברך, ואף אינו צריך לחזור ולתקוע התקיעות שתקע כבר, אלא ממשיך היכן שאוחז, וכן הדין אם הפסיק בתוך הסדרים עצמם בין התקיעות (מ"ב ס' תקפ"ח סק"ו) ודוקא באופן שלא הפסיד לשמוע חלק מתקיעה [שאם הפסיד דינו כלא שמע התקיעה כלל וצריך לחזור לתחילת הסדר, כדלהלן]. אכן, אם שח בסדר תשר"ת בין השברים לתרועה אפי'

דברי תורה לפרשת האזינו

לומר, מהו חלקו של הקב"ה אשר הוא שמח בו תמיד, "עמו". פירוש הדבר, בבחינת גחלים עוממות שהקב"ה שמח בישראל בכל מצביהם. ואף אם לפעמים יורדים ממדרגתם הרוחנית, שוכן הוא אתם בתוך טומאתם, ולא יטשם ולא יעזבם. שמח הוא אפוא בחלקו, במה שבחר לו את ישראל לעם, ולא יטשם ולא ימירם לעולם ועד.

ה' בדת ינחנו ואין עמו אל נכר (לב, יב)
הנה, כשאדם מקבל את הכל באהבה ושמחה, ומאמין שהכל הוא טוב וחסד, כמו שאמרו חז"ל (ברכות מ). לומר: "כל דעביד רחמנא לטב עביד". אזי על ידי זה "ממילא נמתקים כל הגבורות לחסדים, ואין פגע רע מושל עליו" וזהו הרמז: ה' בדת ינחנו" כשהאדם מאמין שבחינת החסד ורחמים ינחנו. אזי ממילא "ואין עמו אל נכר" - אל מלשון "ואת אילי הארץ לקח" (יחזקאל יז, יג) המורה על תוקף הגבורות. וכן "נכר" גמטריא רע, ואך טוב וחסד לישראל.

משמרת איתמו)
וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון במ. (לב, יט-כ) לכאורה, כיון שקורא אותם "בניו ובנותיו", היאך אם כן אפשר שיתיר פניו מהם. ועוד, הלא מבואר בחז"ל (ב"ב, י) שישראל אינם נקראים בנים אלא בזמן שעושין רצונו של מקום. ונראה לפרש הכתוב לטובה ולברכה, שכיון שחטאו ועשו רעה וירא ה' וינאץ, אומר הקב"ה: אף על פי כן עלי לכבש את כעסי: אסתירה פני מהם - כדי שלא אראה מעשיהם הרעים, או אפשר לפרש: "פני" הוא לשון זעם ורוגז - על דרך: "אכפרה פניו" (בראשית לב, כא, וברש"י: "אבטל רוגזי") - היינו שאסתיר את רוגזי וזעמי מהם, ואראה מה אחריתם, היינו שלבסוף יחזרו בתשובה, כי דור תהפוכות המה ולפעמים מהפכים לרע ופעמים מהפכים מרע לטוב. בנים לא אמון במ, יתפרש על דרך: הן בקדושי לא יאמין היינו שהקב"ה אומר: והדברים קל וחומר, ומה כשהם טובים אין אני מאמין בהם, כי פן יהיה אחריתם לא טוב, כל שכן בעת שהם רעים וחטאים שצריך אני לא להאמין בהם, ועלי לקוות שלבסוף יהיה אך טוב... "ובפרט כי כל דבר חוזר תמיד לשרשו, ומשרשם הם בנים שעושים רצונו של מקום כמאמר חז"ל (ב"ב שם), ובדאי יחזרו לשרשם, על כן לא אמון במ במה שעושים רע, כי אחריתם יהיה שיחזרו למוטב לשרשם, כי דרך הן לחזור לאביו, ואסתירה פני מהם כנ"ל".

שפת אמת, ברעזאן)
וירא ה' וינאץ מכאס בניו ובנותיו, ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון במ. (לב, יט-כ) ראיתי בבינה לעתים פירוש הכתוב (בראשית יא, ו): "וזה החילם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות", כי הגם שאין האדם נידון רק לפי מעשיו "באשר הוא שם", כדכתיב אצל ישמעאל (שם כא, יז. עיי"ש ברש"י), אך אם כבר החל לקלקל מעשיו, נידון גם על שם סופו, כמו שמבואר אצל בן סורר ומורה (עי' רש"י לעיל כא, יח), ולכן נדונו דור הפלגה גם על מה שעתידין לעשות, כי כבר החלו לקלקל

יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי. (לב, ב)

נראה לרמז ע"פ מה שמבואר בספה"ק נועם אלימלך (פר' ויצא עה"פ ויעקב היה רועה וגו', ועוד) הענין שאנו רואים שצדיקים המה רופאי חולים וכדומה, כי על ידי לימודם בתורה, ובכח שמחדשים חידושי תורה, בוראים הם שמים חדשים (זוה"ק ח"א ד:). לכן אף שנגזרה על האדם ח"ו איזו גזירה, הרי המה בתורתם ועבודתם מביאים אותו בעולם החדש שבראו, והוא עשה כאיש אחר, כי על אותו עולם לא נגזרה כלל הגזירה, וממילא נתרפא החולה, עיי"ש. וזה הרמז בכתוב: "יערוף כמטר לקחי" וכשלימודי יהא בקדושה כראוי, אזי "תזל כטל אמרתי" יהא בכח אמרתי להחיות ולרפאות כטל של תחיה, העתיד להחיות את המתים (שבת פח:).

זכר ימות עולם בניו שנות דור ודור וגו'. (לב, ז)

"יאמר, על דרך שכתב הרה"ק מזידיטשוב: 'כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר (חבקוק ג, ו): הליכות עולם לו' (מגילה כח:), היינו שצריך אדם לשנות מעשיו והליכותיו, הכל לפי העת והזמן, כי אין יום אחד דומה לחבירו, וגם בעבודת הש"י יש הרבה דרכים, ומשתנים לפי הדור והזמן, והראיה מן 'הליכות עולם', היינו הגלגלים שמולכים את העולם ומשתנים בכל עת, עד כאן דבריו הקדושים": "וזהו: זכור ימות עולם, היינו ליקח לעצמו ראיה מן הגלגלים המנהיגים את ימות עולם שהם ימי בראשית, אז: בינו שנות דור ודור, על ידי זה תבין ההשתנות שבכל דור ודור, ובכל פעם צריך לעבדו בדרך אמת, לפי העת והזמן".

שחת לו לא בניו מומם. (לב, ח)

"הנה, באמת כללות ישראל תמיד עושים רק טוב, ובוודאי רובא זכיות, וכל העבירות שהשטן מקטרג לפני הקב"ה הוא רק מפני שישראל הם בנים למקום, ולפני בן מלך אפילו פגם קטן נמי יחשב לגדול, וכמו שדרשו חז"ל (יבמות קכא): שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, כמו כן עם ישראל, כאשר פירש הרה"ק הרבי מלובלין זצלה"ה על מה שאמרו חז"ל (ירושלמי סנהדרין יא, ה) שהגויים קרובי תשובה הם והביאו ראיה מנינוה שעשו תשובה מיד (מובא ברש"י יונה א, ג), ופירש הוא ז"ל מפני שעכ"ם שרשם ממקום נמוך מאוד, ומעט תשובה אשר יעשו יכופר העון, אבל ישראל מפני שהם ממקום גבוה, צריכים להעמיק יותר בתשובתם." וזה פירוש הפסוק: שחת לו, כלומר, ההשחתה היא רק לו, לישראל, מפני ששורשו הוא ממקום גבוה, אבל באמת: לא, היינו, לגבי אחרים אין נחשב זה לחטא כלל, רק בניו מומם, משום שנקראו בנים למקום לכך נחשב להם הדבר למום וחטא, כי אצל בן המלך אפילו פגם קטן - לגדול ייחשב.

כי חלק ה' עמו. (לב, ט)

איתא בתנא דבי אליהו, שאחת ממדותיו של הקב"ה היא המדה של "שמח בחלקו". ולכאורה קשה וכי מה שייך לומר על הקב"ה שהוא שמח בחלקו, הלא לה' הארץ ומלואה. וי"ל דהכוונה הוא ממקרא שלנו, "כי חלק ה' עמו". רוצה

מעשיהם. וזוהי כוונת הפסוק: "וזה החילם לעשות ועתה לא יבצר" וגו', כלומר כיון שכבר התחילו להרע, על כן ידונו ו"לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות". **בסגנון** זה יש לפרש גם כאן, דהנה מהות עונש הסתרת פנים היא, שאין נראה לכל שהוא מדה כנגד מדה, כי כשהעונש הוא מדה כנגד מדה, אזי מצדיק הנדון וכל השומע את הדין עליו, ומעתה כשעונש אדם יותר מכדי רשעתו, יען כי צורף אליו גם עון בניו שעתידין לצאת ממנו שזה דבר הגלוי וידוע רק לפני הקב"ה, הרי זו הסתרת פנים. וידוע, שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (ע"ז ג) להחמיר עליהם עונש רשעת בניו הנולדים ממנו, כי אם כשזה מצד רשעתו, שגורם לקלקול בניו, כי אז הוא דומה ממש לבן סורר ומורה, שכבר החל להתיצב על דרך לא טוב, ולכן מעשיו אלה גורמים שידונוהו תיכף על שם סופו, וכמו כן ברשע, שברוע מעשיו מגביר זוהמתו לקלקל כל הנולדים ממנו, דינו להענישו גם על קלקול בניו. **וזהו:** "וירא ה' וינאץ" עליהם "מכעס בניו ובנותיו". גם מפאת רשעת בניו שיצאו ממנו, "ויאמר אסתירה פני מהם", שזה נקרא הסתרת פנים, "אראה מה אחריתם" – שידונו על סופם, והטעם הוא: "כי דור תהפוכות המה בנים לא אמונן בם", רוצה לומר, חסרון האמונה של בניהם הוא "בם" – שבא מזוהמת אביהם.

ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם וגו' (לב, כ), יש לפרש הפסוק לטובה, ע"פ חקירת בעל העקרים שכתב: דאנחנו מאמינים דהעונש שלו ית' – יש לו הפסק, והשכר הוי נצחי וקשה, ממה נפשך, אם הולך הקב"ה בתר עצמו, כביכול, שהוא נצחי, גם העונש ראוי להיות נצחי, ואם הולך בתר האדם החוטא, שהוא נפסד, גם השכר יהיה כן. וכתב, שזה באמת חסד מאת השי"ת. וכבר כתבנו במקום אחר דזה הוי החסד מה שהשכר נצחי, אבל מה דהעונש פוסק זה הוי מן הדין. כיון דאם חטא אדם מה יפעול לו ית' ואינו עושה רעה רק לעצמו, לכך ראוי להיות כפי ערך האדם. וזהו שאמר הקב"ה "אסתירה פני מהם", רצ"ל שילך עמהם לטובה ויסתר פניו מהם. ולא ישער החטא לפי מי שחטאו לו ית' רק "אראה מה אחריתם" – שהם כלים ונפסדים, ואעניש אותם רק לפי ערכם.

כי ידין ה' עמו וגו' (לב, לו)

אחר שגמר ענין מכעסי אל עד סופם חזר להבטיח לכללות ישראל שלא לעולם יריב אתם, כי ידין ה' עמו פרוש יעמיד במשפט כוסות התרעלה אשר עברום ויראה צרות שעברו על הצדיקים מהם הרגו מהם שרפו מהם הפשיטום ובשביל הצדיקים אשר נצטערו יתנחם, והוא אומר ועל עבדיו יתנחם פרוש בשבילם יתנחם לומר די צרות הגלות, ועוד כשיראה ה' שאין כח בישראל להציל עצמן מהגלות, וכח אין בצדיקים ליסר בשבט מוסר למרגיזי אל, גם לא ישארו בישראל אנשים גדולים ונביאים חוזים בעלי רוח הקדש ואין אשכול וגו' (מיכה ז), והוא אומר כי אזלת יד, ובזה אפס עצור פרוש על דרך (שמואל א' ט') יעצר בעמי פרוש שאין כח למדריכים בדרכי ה' להדריכם, ועזוב פרוש ומצד זה נשאר העם עזוב, ואמר ישראל אי אלהימו הגם שאין מעשיהם מהוגנים אף על פי כן יבוא בטענה לפני האלהים הרמוז בתבת צור, והוא חסוי בו כי ישראל הגם שירשעו ויעברו על חלק ממצוות ה' אף על פי כן כל מחסיהם בה, ועליו סובלים דלות ושפלות, ונהרגים על קדושת שמו, ועומדים ומצפים לצור גואלם והוא אומר חסוי בו. ואומר אשר חלב זבחימו וגו' הוא מאמר ה' נגד דבריהם, והרדפת הדברים הוא על זה הדרך כי ידין וגו' ויתנחם על מה שסבלו עבדיו ועוד כי יראה כי אזלת יד וגו' ואמר וגו', והשיב ה' אשר חלב וגו' יקומו, ומוכן הדבר מעצמו הכרתם של אוכלי זבחימו כי לא יעילו ולא יצילו, ויכירו כי ה' הוא לבדו מושיע, והוא מה שגמר אמר ראו עתה כי אני וגו' (אוה"ח הק' ז"ע)

ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי וגו' (לב, לוט).

יש להבין מה כוונתו באמרו 'ראו עתה'. דמשמע שיראו עתה שאין אלקים זולתו – מה שלא ראו מקודם (ועיין פירוש). 'והקרה ה' לפני דבר נפלא בזה' דאיתא בספר גאלאנטי, דיש תתקנ"ה (955) רקיעים. ובתת"ק רקיעים רשאי המלאך מט"ט להעלות תפילתם של ישראל. ובנ"ה רקיעים אין לו רשות ליכנס כלל. וזהו הכוונה בפסוק (לעיל י, יד): 'הן לה' אלקיך השמים' – דכמנין ה"ן רקיעים – לה' אלקך. ואין רשות לאף אחד לבוא שם. עיי"ש באריכות. ואיתא בגמרא (חגיגה טו). דאחר טעה בזה שראה למט"ט יושב וכותב זכיות של ישראל, והיה סבור שתי רשויות הן, עיי"ש. הרי שעד תת"ק רקיעים אפשר לטעות ח"ו כמו שטעה אחר במט"ט. כי רק עד שם יש לו רשות לילך אבל

משם ואילך אי אפשר לטעות כלל, דהן רקיעים לה' אלקיך לבדו ואין בלעדו. **והנה**, בספר משנה תורה שאמר משה קודם מותו יש תתקנ"ה פסוקים – כמנין הרקיעים. ויש לומר הטעם למה רמז כאן זה המנין, כי ידוע דדיבורו של משה רבינו היה בוקע כל הרקיעים (ראה מד"ר דברים יא, ט). לכך אמר במכוון תתקנ"ה פסוקים כדי שיפתחו כל התתקנ"ה רקיעים. ויראו בני ישראל שאין אלקים זולתו [וידוע דרוב אזהרות שבמשנה תורה היה הכל על ע"ז]. **ובזה יבוא על נכון** פירוש הפסוק דכשתמנה תמצא דעד פסוק זה יש תת"ק פסוקים, ומפסוק זה ואילך יש נ"ה פסוקים. ולפיכך אמר: "ראו עתה" – דוקא אחר תת"ק רקיעים – "כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי" – כי עד כאן יש לממ"ט רשות ליכנס. ואפשר לטעות ח"ו אחריו כמו שטעה אחר, אבל לא כן בנ"ה רקיעים אלו. **ומדוקדק** ביותר, כי ידוע שהמלאך מט"ט שמו כשם רבו ונקרא ג"כ בשם 'אלקים' (ראה זוה"ק תמ"ו פג, א. ובסנהדרין לח:), וזהו: "ראו עתה" – כאמור – אני אני הוא – ואין 'אלקים' – דייקא – עמדי". 'והוא רמז נפלא ונכון, וה' יראני נפלאות בתורתו הקדושה'.

הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו. (לב, מג) ניתן לפרש את דברי הכתוב ע"פ הכלל הידוע ד'קם ליה בדברה מיניה, דהיינו מי שנתחייב בשני עונשים, אינו נידון בשניהם אלא בחמורה שביניהם, ואולם כל זה בישראל, אבל אומות העולם נידונין בשניהן. **על כך משבחות** האומות את ישראל ואומרות 'הרנינו גוים עמו', מכיון שאותנו דן הקב"ה באופן של 'כי דם עבדיו יקום', דהיינו שמתנקם בנו על ששפכנו את דם עבדיו, וגם יונקם ישיב לצריו דהיינו שמחויבים אנו להשיב את הגזילה שחמסנו מעמו. **ואולם** את עמו ישראל לא די שאינו מענישם בשני עונשים, אלא אף כשמענישים בעונש אחד, הרי זה בקל שבשניהם, כפי שאמרו חז"ל דכילה חמתו בעצים ובאבנים ולא עשיה כליה בבניו, והיינו 'וכיפר אדמתו עמו', דבחורבן אדמתו כיפר את עוונות עמו, דזנם בעונש הקל ולא ח"ו בחמורה, ועל כך ראויים ישראל לשבח.

ויבא משה וגו' הוא והושע בן נון. (לב, מד)

וברש"י ז"ל: "ולמה קוראהו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו" וכו', עיי"ש. וי"ל, כי השם "יהושע" ניתן לו על שם תפילתו של משה רבנו ע"ה: י-ה יושיעך מעצת מרגלים וכו' (עי' רש"י במדבר יג, טז), והיינו, שהיה צריך סעד לתומכו שלא יחטא ח"ו, וידוע מה שאמרו חז"ל (אבות ה, יח): "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו", אם כן, עתה שנכנס יהושע להיות תחת משה מנהיג לישראל, שוב לא היה צריך לסעד, ולכן: "הוא והושע בן נון". (כתב סופר)

כי לא דבר ריק הוא מכם. (לב, מז)

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א) כי לא דבר ריק הוא מכם, "ואם הוא ריק, מכם הוא" וא"ל הכוונה על פי מאמר הגמרא (יומא עב, ב) "וזאת התורה אשר שם משה, זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה". וכתב המהרש"א, שהמלה "סם" רומזת כבר לשני סמים, שכן האותיות הנסתרות שבאותיות ס' וס', אף הן עולות בגימטריה "סס" (-סמ"ך מ"ך שוה ס', ומ"ם – גם האות הנסתרת מ'). והיינו, שאם זכה ולמד התורה לשמה נעשית לו סם חיים, ואם לא נעשית לו סם המות. **ומדויק** בזה לשון הגמרא "למיימינים בה סמא דחיי, ולמשמאילים בה סמא דמותא" (שבת פח, ב), כי "למיימינים בה", היינו שלמדו לשמה, נעשית התורה לסם הימני, הוא הגלוי שבתביבת "סס", כלומר סם חיים, ו"למשמאילים בה", שלמדוהו שלא לשמה, נעשית סם מיתה, המרומז בחלק הנסתר של תיבת "סס", אשר הוא בצד שמאל. על פי זה יבואר כך מאמר חז"ל "ואם הוא ריק, מכם הוא". כי הנה האותיות הנעלמות לאותיות "סס", הן האותיות מכ"ם. לכך דרשו "כי לא דבר ריק הוא מכם, ואם הוא ריק, מכם הוא", כלומר, משום שלמדתם שלא לשמה, ולקחתם את הסם שמשמאל, המורכב מהאותיות "מכ"ם" שממלאות את האותיות "סס". (פרפראות לחכמה)

כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם. (לב, מז)

כי ריק הפירוש הוא שהדבר אמנם קיים, אבל יש בו חסרון שאינו "מלא", כמו כלי ריקן שהכלי קיים אך הוא ריק מן היין. והנה בכל המעלות והתשבחות שאצל בני אדם כמו עושר וכדו', אם יש לך אדם שאין לו ממון הרי ביתו ריקם והוא חסר את מעלת העושר, אבל האדם עצמו קיים הוא, וכמו"כ מי שאינו יודע לשיר ולזמר, הוא ריק מן המעלה הזו של זמרה. אבל לעומת זה אם האדם עצמו מת, לא שייך לומר שהוא ריק מן המעלה של החיות, אלא הוא

בר"ה מרדנו במלכותך, אלא יאמר הריני מקבל עול מלכותך היום הזה, ומוכן מכך שעד עכשיו לא קבלוהו עליו למלך כהגון, אבל לא יאמר כן להדיא, וה"נ לא יתודה ויאמר סמכנו על אשור ובטחנו על סוסי מצרים, אלא יאמר אשור לא יושיענו עוד, ומכאן ואילך לא נרכב עוד על סוס. ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו, המה הבוטחים על חילם ורוב עשרם וחושבים כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ומעשה ידיהם וכספם ועשרם הוא אלהיהם, לא נאמר כן עוד. ונמצא א"כ, שנשארנו באין מגן ומחסה, לא אשור ולא מצרים ולא מעשה ידינו ונהיה כיתומים, ואז אלהינו אבי יתומים הוא יושיענו והיינו אשר בר"ה ירוחם יתום, שאין בטחון ומושיע כי אם בה' אלהים. (החם סופר)

עצמו אינו קיים כלל ועיקר. וזהו פירוש הפסוק אמר הח"ח: "כי לא דבר ריק הוא מכם" כי אם אדם חסר לו תורה איננו ריק מן המעלה של תורה, אלא כל האדם חשוב כמות ואיננו קיים כלל, והטעם "כי הוא חייכם", ובלי התורה האדם הוא מת, וכאין ואפס הוא נחשב. התורה איננה מעלה נוספת בחיי האדם אלא היא חיינו ואורך ימינו, ואין מציאות לאדם כלל בלא תורה. (חפץ חיים)
קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וגו' אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר בר"ה ירוחם יתום. (יד, ג-ד) ביאורו דהרי בר"ה אין להתוודות ולהזכיר עוונותיו ופשעיו, אלא ישמיענו מכללו, דאחז"ל (ר"ה טז, א) 'אמרנו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם', דהיינו שאין לומר

דברי תורה מרבנותינו הק' מבעלזא

ההתנגדות דקדושה, ועי"ז: "תזל כטל אמרתי" - שהיא התפילה, כיון שיוכלו להתפלל במחשבות טהורות ותתקבל התפלה באין מונע. (כ"ק מרן מהר"ש ז"ע)

שובה ישראל עד וגו' כי כשלת בעונך וגו' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב וגו' ארפא משובתם אוהבם נדבה. (יד, ב, ג, ה) ידוע שע"י תשובה מיראה זדונות נעשות כשגגות וע"י תשובה מאהבה זדונות נעשות זכיות. והנה כל זמן שיש עדיין להאדם תשוקה לעבירה ח"ו רחוק הוא מבחינת אהבת השי"ת, ויכול להיות רק בבחינת יראה. אמנם השי"ת ברוב רחמיו, מחמת שידוע שרצון עם קדוש לשוב בבחינת אהבה אף שרחוקים מבחינה זו, חושבתשובתם מיראה כאילו היתה מאהבה. וזו כוונת הפסוקים כאן, דאמר ר"ל ביומא פ"ו דהפסוק שובה ישראל מיירי בתשובה מיראה. ואמר הטעם "כי כשלת בעונך", ועי"ז זה נתרקת מבחינת אהבה, לכן שובה עכ"פ מבחינת יראה. "אמרו אליו כל תשא עון", כפירש"י כל עונותינו סלח, שגם מהעונות יהיו זכיות, שלא ישארו אפילו שגגות, וזהו "וקח טוב" שיהיו זכיות כמו בתשובה מאהבה. "ארפא משובתם". היינו אע"פ שעומדים בבחי' תשובה מיראה אני ארפא התשובה הזאת, "אוהבם נדבה" ואעשה אותה נדבה ואחשוב כאילו עשו מאהבה. (כ"ק מרן מהר"ש ז"ע)

קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וגו'. (יד, ג) פירש"י ז"ל כל עון סלח. דקדק כ"ק "כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע מה מוסיף רש"י בפ"י על מה דאיתא בפ"י, ותי' עפמ"ד במס' יומא (פ"ו ע"א) שיש ד' חלוקי כפרה והרביעי אין שום תכלית ח"ו, כי עיקר התכלית הוא לתקן הכל בחיים חיותינו. וידוע שהשעיר המשתלח היה מכפר גם על אותו עון, וא"י ברמב"ן שבזמן שבהמ"ק קיים היה השעיר מכפר, אבל עכשיו, שאין לנו ביהמ"ק אנו מתכפרים ע"י לימוד התורה"ק כמו דאי' בספה"ק עה"פ (ל' ל"ב ב') כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב מה שעירים מכפרים אף ד"ת מכפרים מכל זה אנו רואים שבזה"ז מתכפר על עון ההוא ע"י לימוד התורה"ק. וזה כוונת רש"י ז"ל מה שמוסיף בתיבות הללו כל עון סלח היינו שאפי' עון הד' ג"כ נתכפר ע"י לימוד התורה כמ"ש בתחילת הפ' קחו עמכם דברים משמעותו הוא לימוד התורה כי מהפסוק לבד משמע שתיבות אלו כל תשא עון קאי רק שה' מוחל עונותיהם על ישראל, ורש"י הוסיף דבר גדול שה' מכפר על כל העוונות אפי' על עון חילול השם ע"י לימוד התורה"ק. (כ"ק מרן מהר"א זי"ע)

סימן הזי"ו ל"ך, רמז על הסי' הזי"ו ל"ך,

לפי מה דא"י בסנהדרין (לא): ששלחו ליה למר עוקבא לדזי"ו ליה כבר בתי"ה, ופרש"י שם שהיה בעל תשובה, וע"כ ולכך שלחו בלשון הזה. לרמז זה הענין חלקו סדר הקריאת הפרשה בסימן זה הזי"ו ל"ך, כי פ' האזינו קוראים תמיד בימים שכל ישראל שבים בתשובה וסימנא מילתא היא שנתקבלה תשובתם אכ"ר. ע"כ.

יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירים עלי דשא וגו'. (לב, ב)

ובספרי: כשעירים עלי דשא, מה שעירים הללו באים על חטאות ומכפרים, כך דברי תורה מכפרים על עבירות. הנה מצינו בחז"ל (יומא פו) ארבעה חלוקי כפרה, והחמור בהם הוא עון חילול השם אבל מי שיש לו חילול השם בידו אין כח לא בתשובה לתלות ולא ביהי"פ לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, עיי"ש. אך כבר כתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"א ה"ב) "שעיר המשתלח מכפר על כל העבירות שבתורה הקלות והחמורות... החמורות הן שחייבין עליהם מיתת ב"ד או כרת ושבועת שוא ושקר... בזמן הזה שאין ביהמ"ק קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה", ועל כך מונה והולך את הד' חלוקי כפרה. מבואר מדבריו שבזמן המקדש היה שעיר המשתלח מכפר על כל הד' חלוקי כפרה, כולל כריתות ומיתות ב"ד וחלול השם.

אמנם גם בזמן הזה ישנה עצה להשיג כפרה על הקלות והחמורות, והיא על ידי תשובה בצירוף לימוד התורה, כמו שכתב רבינו יונה ב"שערי תשובה" (שער ד' אות טז). וזה שאמרו בספרי: "יערוף כמטר לקחי, אין לקחי אלא דברי תורה שנאמר (משלי ד, ב), כי לקח טוב וכי... כשעירים עלי דשא, מה שעירים הללו באים על חטאות ומכפרים", והיינו שעיר המשתלח המכפר על כל פשעיהם לכל חטאתם, כולל עון חילול השם, "כך ד"ת מכפרים על עבירות" הקלות והחמורות, כולל עון חילול השם.

יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי. (לב, ב).

איתא מהרה"ק הרבי מלובלין זי"ע שאם אדם לומד דף גמרא לשם שמים קודם התפילה מזמר בזה את הקליפות ועשה לו דרך לעלית התפלה. והוא כי המאור שבתורה שבעל פה מעורר לבו לתשובה, והנה 'לקחי' הוא התורה כדכתיב (מישלי ד, ב): כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו, וזהו: יערף כמטר לקחי על ידי לימוד התורה קודם התפילה עורפין ומכריתין את

סיפור על פרשת השבוע

העולם הזה, כי אם יסיח את דעתו מן החבל אף לרגע כמימרא, הריהו נופל ונהפך לגל של עצמות. כך, מי שעושה מלאכת שמים, אף שמקבל עליה שכה, מכל מקום בשעת המלאכה אסור להסיח דעתו הימנה. אמר איתא בשם האריז"ל: סגולה טובה למחשבות זרות לומר [קודם התפילה] הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". הכוונה על הפשט היא: לב האדם דומה למזבח כיון שגם בלב האדם יוקדת אש תמיד, הן אש גשמית המחממת את הדם שבגוף, והן אש רוחנית, אש התאוות, והלב ניצל מלהשרף ע"י הנפנוף הקבוע של כנפי הריאה הנושבות עליו. האדם מחוייב לראות ש"תוקד אש תמיד על המזבח", שהיא לב האדם, בכל עת התפילה. "לא תכבה", באמצע התפילה. אלא יש להתפלל את כל התפילה באש התלהבות, שלהבת י"ה, ואז מובטח הוא שלא יבלבלוהו מחשבות זרות במשך התפילה

צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך (לב, יח) פעם אחת שמע הסבא קדישא משפאלע זי"ע (תפ"ה -ו' תשרי תקע"ב) שבא לעיר עושה להטים אחת מהצגותיו כך שמע היתה ריקוד על חבל דק. ויאמר אל אנשי שלומו: לכו ונלכה לראות ריקוד זה. תמהו מקורביו ואמרו איש אל אחיו: מה היה לו לרבינו שחפץ לראות כיצד מרקדים על החבל? וכי מי הולך לראות דבר זה? עמי הארצים, בעלי עגלה, והאם מבקש רבינו להיות בתוכם? וידברו על לב הס"ק שלא ילך, כי אין זה לפי כבודו ומעמדו. וען ויאמר להם הסבא: אף על פי כן. והלך הוא ואנשיו ויעמדו להביט במראה הנפלא אשר לפניהם. לאחר ששבו לביתם, אמר להם הסבא למקורביו: אפשר ללמוד מוסר השכל ויראת שמים מכל דבר, וגם מן המרקד הזה. הוא מוסר את נפשו בשביל פרוטות, אבל בשעה שהוא הולך על החבל, מפנה הוא את כל מחשבתו להליכתו, ולא חושב על כסף ושאר עניני

ב"ק מרן אדמו"ר הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע גלב"ע כ"ז אלול תרט"ז

עיקרה של משנת אדמו"רות רכש מרן בלובלין ובקאזניץ, כאשר העיד על עצמו, אך יסוד מוסד בהנהגת העדה למד מרבו הראשון הרה"ק רבי שלמה מלוצק זי"ע. יסוד זה מסר מרן לחסידיו הרבים, למען ישכילו להבין מהותה של התקשרות לצדיק, תבניתה של ההתדבקות בו ופירותיה של ההתבטלות אליו. את הרעיון העמוק הסמך הרה"ק מלוצק למאמר חז"ל (שבת קיט): "כל המבזה תלמידי חכמים אין רפואה למכתו", ומן הנמנע להבין בהשקפה ראשונה, מדוע יוחמר כל כך עונשו של המבזה תלמידי חכמים עד שתישלל ממנו רפואה.

ברם, ירידת השפע מעולמות עליונים להאי עלמא היא באמצעות הצדיק, מתוך שהוא מקושר באותם מקומות גבוהים הוא משמש כצינור להמשכת השפע. והרי צינור שממשיכים בו מים מן הבאר לכלי, אם ירחיקו את הכלי מן הצינור ושוב לא יהיו פיותיהם מכוונים זה לעומת זה, בהכרח שלא יגיעו המים אל הכלי. אף בתפקידו של הצדיק המשמש כצינור להמשכת השפע מעולמות העליונים, מי שמפריד ומרחיק עצמו מן הצדיק, אזי אף בשעה שהצדיק ממשיך שפע לכל הברואים מן הנמנע שיהנה הלה הימנו. מהאי טעמא, שהרחיק אותו אדם עצמו מן הצינור, אין דרך להעלות רפואה למכתו.

"זה השולחן אשר לפני ה" הנהגות רבות היו לו למרן בענייני הנהגתו, וחלקן נמסרו מדור לדור ואומצו על ידי ממשיכי דרכו בהנהגת עדת הקודש. על מנהגיו בעריכת השולחן הטהור, מובאות כמה נקודות בכתבי כ"ק מהר"ם מבילגוריא זי"ע.

אשר היה מרן נכנס בליל שבת קודש לערוך את שולחנו הטהור, היה מוציא מכיסו את כל מה שהיה מונח בו, כגון פאטשיילע (=ממחטה) וכדו', ולא היה מחזירם לכיסו עד לאחר הקידוש, כמנהג חתן וכלה ההולכים אל החופה שמוציאים הכל מכיסיהם.

בשם הרבי מלובלין זי"ע אמר מרן, שאין להאריך בעריכת השולחן יותר משעתיים או שלוש שעות. כששאל כ"ק מהר"ם זי"ע את אחיו, כ"ק מרן מהר"א זי"ע, אודות ענין זה, השיב לו, כי שמע מאביהם, כ"ק מרן מהר"ד זי"ע, שאמר על עצמו שאינו מאריך בשולחנו יותר משעה אחת. וסיפר מרן מהר"א, שעקב ודקדק בהנהגת אביו הקדוש וראה כמה פעמים, שבקומו מן השולחן נטל את השעון בידו והביט בו. עוד ציין מרן מהר"א, שאין הדברים אמורים בזמנים מיוחדים שבהם מאריכים בשולחן, ואת הזמן בליל שבת קודש מחשבים מאחרי הקידוש בליל שבת קודש, כשהיה מרן אומר 'שלוש עליכם', היה עומד לפניו למזרח. **בשם אחיו כ"ק מרן מהר"א זי"ע** מביא כ"ק מהר"ם זי"ע, שקודם שהחל לנהוג באדמו"רות

לבך בשעה שאתה נמצא כאן עמדי". משראה שדעתו של החסיד מוסחת והיא משוטטת על אם הדרך שבין בעלזא להובניב, הפטיר מרן לעומתו: "האמן לי, שבראש השנה הבא יהיו גם אצלי מאתיים חסידים", כי ידע מרן שהגיעה עת התגלותו ובקרוב יאלץ לפתוח שערי היכלו. זעף החסיד והסיר רגליו ממחיצת מרן, שכן לא האמין למשמע אזניו ונדמו לו הדברים כמילי דבדיחותא. חלפו שלשה חודשים וכמה חסידים בחרו להגיע למרן בימות החנוכה, ותהום כל העיר לשמע הידיעה כי חמשה חסידים מחוצה לה הגיעו והם תוהים על קנקנו של הרב דמתא. נרעש אותו חסיד והחל עוקב אחר הבאים להסתופף בצל מרן, והיה מספרם הולך ומתרבה, עד שבראש השנה הבאה הסתופפו בצל קדשו מאתיים חסידים.

משנסודה חצר הקודש בבעלזא, פתח מרן דלתי חצרו לרווחה אף לפשוטי עם, שמדרגותיהם נמוכות והשגותיהם עמומות. בד בבד עם הדרכתו המרוממת לבני עליה, קירב למחיצתו גם את הבעלי בתים דמתא שרובם פשוטים ביותר היו - ולא זנח עד יומו האחרון את הרבנות, ובמורשתו החזיקו אחריו צאצאיו הקדושים ממשיכי דרכו, שכיהנו כרבני העיר בעלזא.

יסופר, כי כשהחלו לנהור לבעלזא חסידים להמונים, הביעה הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה את מורת רוחה ואמרה מפורשות: "אמנם הסכמתי שיקבל את משרת הרבנות בבעלזא, אך לא שיטה על שכמו עולה של רביסטייווע והנהגת עדה". את דבריה נימקה, בחששה הגדול, כי הנהגת עדת חסידים יגזול מזמנו ויפריעו להגות בתורה הקדושה כפי שהורגל ברוב התמדתו. התחשב מרן בדעתה וסירב להפצרות גדולים. קוויטלעך שהוגשו אליו, נדחו; חסידים שהתדפקו על דלתו, הושבו ריקם.

לא יצאו ימים רבים ומנוחת הצדיק הופרעה בבשורה מזעזעת: נכדתו הבכורה - הילדה שרה דבורה, בת הרה"ק רבי אלעזר רוקח זצ"ל - חלתה ומצבה היה בכי רע. ביקשוהו שיעתיר בעדה כי זקוקה היא לרחמי שמים, אך מרן נאנח והשיב: "מה אעשה והרבנית אינה נותנת לי להיות פועל ישועות". נחרדה הרבנית מלכה לשמע דבריו ועל אתר קראה ואמרה: "אם כך רוצים משמים, מסכימה אני". הוציא מרן מכיסו מטפחת והורה שנייחוהו על התינוקת החולה. **בעוד שלוחו יוצא** בשורה ובידיהם פתקאות שנרשמו בחפזון. קיבל מרן את הפתקאות ולאחר מכן התעטף באדרתו, נטל מקלו ויצא לבקר את נכדתו, שבתוך זמן קצר החלימה. לא בכדי היתה הרבנית מלכה ממליצה על נכדה זו: "בזכותה נעשה בעלי רבי"

משכנו המאורות, לאחר הסתלקות הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זי"ע "החווזה מלובלין" בתשעה באב תקע"ה, עלו קרני חמה מבעלזא, שם הזריח הבורא שמשו של מרן, שכן מובטח הוא עם ישראל שבכל דור ודור ישתול השי"ת מאותם צדיקים שהם מועטים. לימים, יאמר מרן בנועם אמרי קדשו: מקרא מלא דיבר הכתוב (דברים יח, טו): "נביא מקרבך מאחך כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון", לאמור כי הבטחה היא שמבטיח קודשא בריך הוא לעמו ישראל, שיעמיד להם בכל דור ודור צדיק כזה שאליו ישמעו.

רבים מתלמידי הגדולים והקדושים של הרבי מלובלין תלו עיניהם במרן, אותו ראו כממשיך דרכו. הם שכל חייהם קודש לקניני דעת ולאורחות עבודה, מצאו שמבארה של בעלזא נובעים מים חיים ויעמידו עליהם את מרן, לדלות ולהשקות, להרוות צמאון המוני בית ישראל. בין הבאים לבעלזא היו כמה מגדולי תלמידי הרבי מלובלין, מהם גם רועים בראש עדריהם. אלו כמו אלו, ינהיגו לימים עדות בישראל ושמן וזכרם לא יסור מקורות החסידות. איברא, כל ימי חיותו של מרן, דבקו בו בביטול מוחלט וראו עצמם כתלמידים מובהקים, כנרות בפני אבוקה. למעשה, רוב רובם של צדיקי וגאוני גאליציה נסעו לבעלזא, גם אלו שהסתופפו בחצרות אחרות. הם אשר שימשו דוגמא לצעירי הצאן, פרחי החסידים שזו להם המדורה הראשונה שחזו עלי אדמות.

סיפרו חסידים: קודם שפתח מרן את שערי היכלו, התגוררו בבעלזא חסידים שהיו מסתופפים בצל קדשו של הרה"ק רבי פייבוש מהובניב זצ"ל. הובניב סמוכה לבעלזא שתי פרסאות והיו החסידים נוהרים מהכא להתם בשבתות וימי מועד. באחד מערבי ראש השנה התאחר אחד מחסידי הובניב ועד שהתעשת מעיסוקיו, נחרד לגלות כי כל חבריו נסעו מכבר להובניב ואין עוד בעלי עגלה בבעלזא שיקחוהו לחצר רבו. נעצב החסיד אל לבו ולא ידע לשית עצות בנפשו, כי מעולם לא התנסה בכגון דא, לקבל עול מלכות ולשמוע קול שופר במחיצת בעלי בתים. בתפילת ערבית של ליל א' דראש השנה לא מצא החסיד את מקומו בבי כנישתא דמתא, ובודד ניצב בירכתי היכל ונפשו מרירה מרוב עגמימות. באמצע סעודת החג, כשראה שאינו מסוגל אפילו לסעוד בשמחה לכבוד יום טוב, אמר לנפשו: לכל הפחות אלך לביתו של הרב דמתא, כי ידוע הוא כירא שמים והנהגתו בדרכי חסידות. כיון שבא לפני מרן והשיח תוגה שבלבו, אמר לו: "מקרא מלא דיבר הכתוב (נחמיה ח, י): 'כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם', ומה לך כי תיעצב אל

נהג מרן לומר הזמר 'כל מקדש' עם כל הקהל חרוז בחרוז, אך כשהחל להנהיג עדת חסידים חדל ממנהגו ואמר: "אינני יכול לשנות ממה שראיתי אצל רבותי".

אודות מה שאוכלים בסעודת ליל שבת קודש 'פערפיל צימעס' (שקוראים אותו 'בעל שם' צימעס), מביא כ"ק מהר"ם, שבשנת תר"ח השתוללה מגפה בבעלזא וגלילותיה וכדי להישמר ממנה היו נזהרים שלא לאכול מאכלי בצק. אך מרן אמר: "אמנם נכון הדבר שלא לאכול מאכלי בצק כאשר מחוץ תשכל המגפה, אך מעט פערפיל-צימעס בליל שבת קודש ומעט לאקשען-קוגעל בצפרא דשבתא, לא רק שלא יזיק לאוכלים מהם, אלא אדרבה יש בהם סגולה לרפואה שלמה".

עוד מביא כ"ק מהר"ם, שאמר מרן, שהרבי מלובלין ז"ע היה מקפיד שבשעה שמגישים את הפערפיל צימעס, שייצא ממנו הבל. ומרן התבטא ואמר: "הרבי מלובלין היה שואף 'מוחין דגדלות' מאותו הבל חם שעלה מהפערפיל צימעס". והוסיף מרן טעם ומקור למנהג זה, לפי מה שאמר הרבי מלובלין שמאכל הפערפיל צימעס הוא זכר ללחם הפנים שהיו מסלקים אותם מן השולחן ביום השבת. והנה מצינו בלחם הפנים, שבעת סילוקו היה יוצא ממנו הבל, כדברי הריטב"א על מאמר רבי יהושע בן לוי (יומא כא.) "נס גדול היה נעשה בלחם הפנים, סילוקו כסידורו, שנאמר (שמואל א כא, ז) 'לשום לחם חם ביום הלקחו', וזו לשון הריטב"א: "פירוש, שהיה חם בשעת סילוק ולקחה, כמו בשעת שימה. ונראה, כי בשעת שימה ולקחה היה חם הרבה, עד שהיה הבל יוצא ממנו כלחם היוצא מן התנור. והיינו דאמרין לקמן, שמגביהין את השולחן עם הלחם שעליו ומראין אותו לעולי רגלים שיראו הנס הזה, ואי אפשר להם לראות מרחוק שהיה חם אלא על הדרך שאמרנו". אמור מעתה, כי הפערפיל צימעס שהוא לזכר לחם הפנים, עליו להעלות הבל שייראה למרחוק.

בסעודת הבר מצוה של כ"ק מרן מהר"י ז"ע העלו לשולחן דג גדול ונדיר שנדוג בנהר הסמוך לסקאהל. הביט מרן בדג ואמר: "דג זה אינו מכאן ומרחוק עשה דרכו. כשיצא ממקומו, ידעתי שהולך לקראתנו ודרך ארוכה עשה עד הגיעו אלינו".

כיוצא בזה סיפר הרה"ח רבי חיים נטע כ"ץ ז"ל, שפעם הגיע אל בית מרן גוי אחד ובידו דג גדול למכירה. לאנשי הבית סיפר, שהסתובב זמן רב בנסותו למכור את הדג, אך לא הצליח למצוא לו קונה ואמרו לו שבבית הצדיק בוודאי יקנו אותו. שאלו את פי מרן והורה שיקנוהו בכסף מלא, ואמר: "דער פיש גייט שוין דריי הונדערט מייל צו אונז. אזוי ווי ער האט זיך געגעבן דעם ערשטען שאקל, האבן מיר שוין געוואוסט פון איהם" (= הדג הזה הולך אלינו כבר שלש מאות מייל מיד בתנודת השחייה הראשונה שלו, כבר ידענו ממנו).

ומנגד יסופר: בתקופה בה שהה כ"ק מרן

מהר"א ז"ע בסקאהל, לאחר בריחתו מבעלזא בפרוץ מלחמת העולם השנייה, הפך הנהר הסמוך לסקאהל, נהר היבוג, לקו הגבול בין שטח רוסי לשטח גרמני, ומחמת כן קשה היה לדוג ממנו דגים. התאמצו המשמשים בקודש ובני הבית להשיג דגים לשבת קודש והפליגו בשכר ששולם לדייג שהצליח להביא דגים. באחד מערבי שבתות, לא הצליחו הדייגים להביא דגים וצער גדול הצטער אותו צדיק. בצהרי היום, התדפק על דלת האכסניה אחד הדייגים ובאמתחתו דג גדול שעלה בחכתו. בעת עריכת השולחן הטהור בליל שבת קודש, כשהונחה צלחת הדגים לפני מרן מהר"א, הביט ואמר: "דג זה אינו מכאן. דגים ממין זה אינם מתקיימים בנהר היבוג. בוודאי הגיע מן היולגה, הוא הנהר הסובב את בעלזא. מבעלזא הגיע דג זה אלינו" ---

בכתבי כ"ק מהר"ם מבילגורייא ז"ע מובא משמו של הרה"ח רבי שמואל מאיר האלענדער זצ"ל - חתן הרה"ק רבי שלום מסטראזיניץ זצ"ל, בנו וממלא מקומו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מסטראזיניץ זצ"ל, חתן בנו של מרן הרה"ק רבי אלעזר רוקח זצ"ל, שסעד על שולחנו של מרן בתור 'קעסט' (ראה בענין זה בפרק 'יוצאי חלציו' עמוד תשנח) ובאותה תקופה היה עד לעובדא הבאה: פעם הביאו בערב שבת קודש דג 'העכט' (הוא זאב המים) וצויה מרן שיכניוהו לשבת קודש. בליל שבת קודש, כשהעלו את הדג לשולחן, אכל ממנו מרן עין אחת והורה שישמרוהו לסעודת היום. בסעודת היום אכל מרן את העין השניה והורה שיביאו את הדג בסעודה שלישית. כשהעלו את הדג בסעודה שלישית לשולחנו, אמר מרן: "נשמה גבוהה שוכנת בדג זה וכל הזקוק לרפואה וישועה, יטול ממנו ויאכל". עוד זכר הרה"ק מסטראזיניץ, שמרן דיבר אודות הדג והנשמה המגולגלת בו עם הרבנית הצדקנית מרן מלכה ע"ה.

שח הרה"ק רבי פייבוש מיאברוב זצ"ל (בן בנה של הרבנית מרת איידל ע"ה, בת מרן), שזקינו, מרן, הקפיד לראות קודם שבת את הדגים שיביאו לפניו לשולחנו הטהור בליל שבת קודש. באחת השבתות, כשהוגשו הדגים לשולחן, הבחין מרן שחסרות בהם שתי חתיכות שמישהו לקח ואכל. נענה ואמר: "האיש שאכל מהדגים שלי, שיניו יפלו". ואכן, כך היה ושיניו של אחד מאנשי הבית החלו ליפול עד שלא נותרה שן בפיו. בשברון לב נכנס הלה אל הקודש פנימה ובכה והתחנן למרן שימחל לו. השיב לו מרן: "את השיניים שנפלו, אינני יכול להחזיר. אך אברכך, שהחניכיים שלך יהיו כל כך חזקות שתוכל לפצח בהן אגוזים". **חשיבות מיוחדת** היה אצל מרן לדגים שהיה טועם ומחלק בסוף סעודה שלישית אחרי אמירת 'יתורה'. דגים אלו היו מכונים 'לעכטיגע פיש', ובפשטות סיבת התואר היא מחמת מנהג רבוה"ק לאחר שמסיימים 'יתורה' והברכות שאומרים "לעכט לעכט", ואז היו מביאים ומדליקים על השולחן ארבעה נרות (ורמזים רבים נרמזו באמירה זו). לאחר מכן, היו אוכלים ומחלקים

שיריים מראש הדג שהיו מותרים בצלחת מתחילת הסעודה, וכיון שהיו הדגים נאכלים לאור הנרות ניתן תוארם 'לעכטיגע פיש'.

סיפר כ"ק מרן מהר"י ז"ע, כי בעת שהיו מחלקים את הלעכטיגע פיש היה נעשה דוחק עצום, עד שפעם אחת נחלש אחד הנוכחים וכמעט שהתעלף ואף על פי כן לא פסק ממאמציו ואף נפל ארצה והתגלגל על רצפת הגרויסע שטוב' עד לאמצעו. התפלאה הרבנית מרת מלכה ע"ה והעירה למרן על הדוחק העצום המביא לידי סכנת נפשות. השיב לה: "אילו היו יודעים האנשים את הענין שיש בלעכטיגע פיש וואלטען זיי מיר די ווענט צו טראגען" (= היו מפרקים את הכתלים מרוב דוחק).

עוד מסופר שפעם אמר מרן: "אם היו החסידים יודעים את מעלת הלעכטיגע פיש היו מטפסים על קירות חלקים כדי לזכות לקבל חתיכה מדגים אלו". כשאידיעה פעם מהומה גדולה מדחיפותיהם של החסידים, קרא מרן לעברם: "דראבעס, למה אתם נדחפים?". לאחר השולחן, כשנכנס מרן לביתו, שאלה אותו הרבנית ע"ה היתכן להגיד לחסידים ש'דראבעס' הם. השיב לה מרן: "וכי מה אמרתי. הלא 'דראבעס' הוא מלשון 'דריי בתים', והוא שהתכוונתי שנותן אני להם שלושה בתים, בתי כהונה בתי לווייה ובתי מלכות".

עוד על חשיבות הדגים של שבת בעיני מרן, יעוין להלן בפרק 'בורא רפואות' שהתבטא מרן ואמר: "הדגים שלי הם סגולה לחולי הקדחת". **באמת אמרו:** לא נזקק אדם לשמוע דברים מפי מרן כדי שיידע כי דומה רב זה למלאך ה' צבאות, שכן די היה לחזות באור פני קדשו ובלב נחקה הקביעה כי לית דין בר אינש כלל וראשו מגיע השמימה.

אף מרן עצמו מייקר בדברי תורתו את ענין ראיית פני הצדיק, כפי שהביא משמו חתנו הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק זצ"ל בספרו 'לב שמח', על הפסוק (ויקרא יד, ג) "וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע", שעל ידי ראיית פני הצדיק העוסק בתורה הקדושה, נדחים כל מיני הקליפות ורוחות רעות מן הרואה.

עוד אמר מרן על הפסוק (שמות ב, ו) "ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה", והלא לכאורה קשה, מהיכן היה לה לבתיה בת פרעה מידת רחמנות, עליה אמרו חז"ל (יבמות עט.) שהיא משלש המידות שבני ישראל מצוינים בהן? אין זאת אלא שכשפתחה את התיבה וראתה פניו של צדיק, נכנסה בה קדושה שהיה בה כדי לדחות את גויותה ולעורר בה חמלה. וזהו ביאור הכתוב: "ותחמול עליו", ואף היא תמהה מהיכן צצה בה חמלה, אך תירצה תמיהתה: "ותאמר מילדי העברים זה", החמלה שהתעוררה בי היא מכך שהבטתי באותו ילד מילדי העברים, הוא משה רעיא מהימנא ע"ה.

בענין זה סיפר הגאון רבי ירחמיאל הורוויץ זצ"ל - מחכמיה ועשיריה המופלגים של

לעמבערג - כי שמע פעם שמרן חונה את פני העיר ותהום כל קהילת היהודים לקראתו. גדולים כקטנים, חכמים כפשוטים, הכל נהרו לאכסנייתו, משתוקקים ומייחלים לזכות לברכת קדשו. רבי ירחמיאל שלא נהג לבוא בהיכלות הצדיקים, תהה בינו לבינו, האם יצטרף אף הוא למשכימים לפתחו של צדיק. בעודו נבוך בלבטיו, נמנה וגמר, כי מאחר ואומרים עליו על מרן שגדול בתורה הוא, רק משום הא ימנה עצמו בהולכים. איברא, סבר ברוב חריפותו, כי לא יהא כהמונים שאין נפשם שואלת אלא תיבה אחת של ברכה או הדרכה, אלא ינהג בו כפי שרגיל היה כל אימת ואחד מגאוני הדור היה נקלע ללבוב, לסלסל בשיחתו בפלפולי דאורייתא.

כיוון רבי ירחמיאל צעדי לשעה שלא רבו הבאים, ולשמחתו גם לא ניצב איש בשער החיצון ודי היה בדלת המוגפת כדי שלא יהין איש לפתחה. שעה קלה ניצב רבי ירחמיאל בין מעט החסידים שהמתינו לשעה בה יורשו להיכנס אל הקודש פנימה, אך לאחר זמן מה אמר אל לבו: "הלא לא באתי הנה ככל החסידים אשר נאספו ליטול ברכה מאת הצדיק, אלא באתי כאן כאחד מחכמי העיר, לשאת ולתת עמו בדברי תורה". ומדיבור שבמחשבה למעשה, ניגש רבי ירחמיאל אל הדלת, נקש עליה והמתין. באותו פרק לא שהה איש בחדרו של מרן וכשנשמעו הנקישות, ניגש מרן בעצמו ופתח את הדלת לרווחה. בו ברגע, משראה רבי ירחמיאל את זיו תארו של מרן ופניו כפני חמה, נפלה עליו אימה, ניטל דיבורו מפיו וכל חידושי התורה שהיו סדורים במוחו כדי להרצותם בפני מרן אף הם נשכחו ממנו. באותם רגעים, כל אשר חפץ והשתוקק היה אך ורק לזכות להתברך מפי קדשו, למען תחיה נפשו בזה ובבא.

לימים, כששח רבי ירחמיאל עובדא זו דהוה בידיה לידידו הג"ר דובעריש רפאפורט זצ"ל אבד"ק ראואו, סיים את סיפורו והפליג בהתבטאות: "באותה עת הבנתי שמתקיים בו מקרא שכתוב (דברים כח, י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', כפשוטו ממש..."

לא קלה היתה הדרך לבעלזא. לאו דווקא בשל שיבושי הדרכים ואריכותן, אלא הרבה גם בגין המניעות הרבות שהיצר מעמיד בדרכו של כל אדם החפץ לדרוך על מפתן חדרו של צדיק הדור. לא די בסיבות שהוא מערים על נתיב החלטתו לנסוע אל הרבי, אלא שהוא יוצא ליירטו בדרכו ולעכב הגעתו. לא בכדי אמר מרן, שעל האדם להסתיר את דבר הנסיעה אל הצדיק, כדי שהבעל-דבר לא יידע ויתאמץ לבטלה. אף זאת אמר: "אם היה הבעל דבר יודע מה עושים החסידים בבעלזא, היה מניח עצמו תחת אופני העגלות ומונע מהם לנסוע"

סיפר הגאון רבי שמואל ענגיל זצ"ל אבד"ק קאשווי וראדומישלא, מאשר שמע מפי אחד מחסידי מרן, הרה"ח רבי יעקלע ביטערבינער ז"ל, שנסע פעם עם כמה מרעיו מפולין לבעלזא לפורים, מתוך השתוקקות לזכות לשמוע קריאת

המגילה מפי קדשו. בדרכם חצו את הגבול ללא רשיון ונסו מפני שוטרי המשמר, שאף ירו לעברם ואך בנס ניצלו מפגיעות בנפש. כשהגיעו לבעלזא בליל פורים לאחר קריאת המגילה, נכנסו קודם אל הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה וסיפרו לה על קורותיהם בדרך והיא סיפרה למרן את סיפורם.

כשנכנסו אל הקודש פנימה, אמר להם מרן: "צו הערין פון מיר קריאת המגילה, איז כדאי צו האבן מסירות נפש" (כדי לשמוע ממני את קריאת המגילה, כדאי למסור את הנפש). לאחר מכן ביקשו את ברכת קדשו שלא תארע תקלה ולא ינזקו גם בחזרתם. אמר להם מרן דבר תורה זה, שכשרוצה אדם לנסוע לצדיק הדור, מעמיד בפניו היצר מכשולים לרוב, והעצה היא להסתיר נסיעתו. ברם, מפני הצדיק אי אפשר להסתיר זאת והצדיק מוכרח לקחת אותו תחת השגחתו עד שישבו לביתו בשלום. והוסיף עוד: "על הפסוק (במדבר י, לא) 'והיית לנו לעינים' אמר רש"י 'לשון עבר כתרגומו; דבר אחר לשון עתיד, כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו; דבר אחר שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו. וכולהו איתנייהו ביה בנוסע אל הצדיק, שכן עיני הצדיק נתונות להשיג עליו בעבר ובעתיד, עד שיגיע לביתו בשלום, והכל מתוך חביבות".

מניעים למניעות סיפר נכדו של מרן, הרה"ק רבי שלמה מסאסוב זצ"ל, בן חתנו הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק זצ"ל, שפעם ניצב בחדרו של מרן שעה שהיה מקבל את קהל הנאספים להיכלו וקורא פתקאותיהם. בין הבאים היה יהודי שעשה דרך ארוכה עדי הגיעו לבעלזא, וכשהגיש את הקוויטל קרא מנהמת לבו: "רבי, באתי ממרחקים ואני זקוק לישועה".

הרים מרן את עיניו הקדושות ויען במתק שפתיו: "כשבאים ממרחק, הישועה קרובה!"

ובפנתו לנכדו, הוסיף: "דע לך, כשיבואו אליך ממרחקים, תגיד להם, שכשבאים ממרחק הישועה קרובה". והיה בדבריו אות ומופת כי עתיד נכדו להנהיג בישראל ומכל קצווי ארץ ינהרו אליו. לימים, התפרסם הרה"ק מסאסוב מאד וממקומות רחוקים נהרו אליו מבקשי ישועה.

מספר נפלא היה הגאון החסיד רבי משה דוד אסטרייכער זצ"ל אבד"ק טשימפא, ועל עצמו העיד שאינו מספר אלא מה שהיה מקובל בידו איש מפי איש. אף הסיפור הבא מפיו נרשם, ללמד על דרכם של צדיקי אמת בעלי רוח הקודש בעת שהם קוראים קוויטלעך:

אחד מחסידי בעלזא, מורה הוראה בעירו, עמד להשיא את אחד מיוצאי חלציו וכדי לעמוד בהוצאות הנישואין יצא לקבץ נדבות במושבות ישראל. כשסיים לאסוף פרוטה לפרוטה, התקרר זמן מתן תורתנו והוא הועיד פניו לבעלזא, כדי להתייצב בתחתית ההר כמנהגו מדי שנה בשנה. בבואו לבעלזא, הניח את מטלטליו באכסניה ונחפז למעון הקודש כדי להקביל פני מרן וליטול ברכת שלום. בשובו לאכסניה, משמש בכליו

ויגלה לחרדתו כי ארנק המעות שלו נגנב ואינו. זעקה שנמלטה מפיו רגע לפני שקרס תחתיו מתעלף, הזעיקה אליו את כל השוהים באכסניה ותהום העיר לשמע העובדות, כי קם בן בליעל לגנוב את מעותיו המקובצות של רש חסר כל.

נשמע הדבר ביתה מרן ואף בחדרי המלך הפנימיים עלה קול הברה, כי נעשתה נבלה באכסניה ההיא. קרא מרן לאחד מגדולי החסידים, שהיה ידוע כבר דעת הבקי בהליכות הבריות, ואמר לו: "הנני מטיל עליך לעשות כל מה שביכולתך כדי למצוא את הגנב, ובלבד שתשיג ידך אותו ותשיב המעות הגנובות לבעליהן. אף אם תצטרך להשתמש בשוטרי העיר, מתיר אני לך לקרוא להם ולכלוא את החשוד בעיניך, עד שיודה וישיב את הגנבה". יצא החסיד מאת מרן והחל לסקור את העוברים ושבים בחצר, מבטו שוטט מאיש לאיש, עד שנפלו עיניו על אחד החסידים שמשום מה עורר את חשדו שידו במעל הנורא. ניגש אליו החסיד, אחז בו בחזקה ואמר לו: "גנב, תן תודה והשב את המעות לבעליהן". נרעש החשוד במעשה ולרגעים אחדים נעתקו מפיו המלים, שכן לא ידע במה הלה תובעו. והוא באחת: "את שגנבת, עליך להשיב". איברא, כשראה שאיננו נבהל להשיב, שקל בינו לבינו, אולי חשד שווא הוא ועינו הטעתה את חושיו לתלות בו אשם. לפיכך, האריך זמנו ונתן לו שלשה ימים, בהם עליו להשיב את הגנבה, ואם לאו - לא יסתיים המאורע בטוב.

החסיד השני, שידו לא היתה במעל וכל זיקה לגנבה לא נכרכה בו, לא ידע את נפשו מרוב מבוכה, שכן הכיר את החסיד הראשון, מתקיפי היושבים שבפיו מסוגל הוא לחרוץ גורלות. כמה שעות הסתובב אנה ואנה, אחוז בשרעפי מבוכה ולכוד בצבת החשדות, עד שנצנץ במוחו רעיון. ידוע ידע כי בין הבאים לבעלזא לחג השבועות ישנו גם אחד מצדיקי הדור, רבי נודע שמילא מקום אבותיו שהנהיגו עדת חסידים, אך לא ויתר על נסיעותיו לבעלזא מדי שנה בחג השבועות. ואותו רבי, מתוך התבטלות מוחלטת שהיתה בו כלפי מרן, נוהג היה בבואו לבעלזא שלא להביא עמו את משמשיו. ניגש אפוא החסיד שנחשד לאכסנייתו של אותו רבי, הציע לו מעט עזרה והחל לשמשו, בחן ובטוב טעם, ומתוך שידע את המלאכה הוסיף לעשותה כל שלושת הימים.

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר, בא החסיד לאכסניית הרבי, נכנס אל החדר ואת הדלת סגר בעדו, את המפתח הוציא מן המנעול ובישר לרבי כי הוא מציב תנאי לפתיחת הדלת. ויספר לו החסיד את כל המאורע המסעיר ואת דבר החשד אשר הוטל עליו שלא בצדק, ויאמר לו: "אם יגיד לי הרבי מיהו הגנב, אפתח את הדלת ואניח לו לצאת; ואם לאו, אינני פותח את דלת הבית". החל הרבי טוען כנגדו: "האם שיש ושיח לי עם גנבי דמתא? החלק ונחלה לי עםם בשללם?! מנין אדע מי הוא הגנב". והחסיד בשלו, אינו יודע תירוצים ואין הוא בקי בהגיון. אחת היא לו, אם יגיד לו הרבי מי הגנב, ישחררנו; ואם לאו, הדלת

תישאר נעולה. ראה הרבי שאין לו מוצא, ויתבע מן החסיד שיבטיחנו שלא יגלה מהיכן יודע הוא מי הגנב, ולאחר שנתן לו הבטחתו הורה לו לגשת לאכסניה פלונית, לחפש את אדם פלוני שזה תיאורו, לאחוז בו בחזקה עד שיודה כי הוא הגנב וישיב את המעות. כשביקש החסיד לדעת מנין לו שפלוני הוא הגנב, השיב הרבי, שאין הוא יכול לגלות דבר זה.

פתח החסיד את הדלת לרווחה, יצא מאותה אכסניה וניגש לחסיד הראשון, שאותו מינה מרן לחפש את הגנב ולהשיב את הגנבה, ויאמר לו כי פלוני בן פלוני הוא הגנב. לשאלתו מהיכן הוא יודע זאת, השיב שהבטיח שלא יחשוף את מקורותיו, אך משוכנע הוא כי אין הוא שוגה בהודעתו. יצא החסיד והשים פעמיו לתור אחר אותו אדם, עד שמצאו מסב באחת האכסניות. ניגש אליו והקים קול זעקה גדולה: "ג-ג-ב, תן תודה והשב המעות!". ניסה הלה להתכחש, אולם פניו ענו בו כי שקר הכחשתו ולאחר דין ודברים נכנע והודה על האמת.

לאחר שהצליח להשיב את הממון לידי בעליו, נכנס החסיד למרן ויספר לו איך הגיע בסופו של דבר לגנב שהודה והשיב את הגנבה, והוסיף כי קודם לכן נאחז בו חשד שוא בחסיד אחד, אלא שלבסוף הלה הביא לו את המידע. שלח מרן לקרוא לחסיד השני ושאלהו: "מנין ידעת שפלוני הוא הגנב? וכי קשר של ידידות ביניכם? או שמא שותפות במעות הגנובות הציע לך?". השיב החסיד, כי נתן את דברתו שלא לגלות את המקור ממנו נודע לו הדבר, ורק אם מרן חפץ בכל זאת שיגיד לו, לא ימרה את פיו. משהורה לו מרן להגיד, סיפר החסיד את כל קורותיו עם הצדיק ההוא, איך שימשו בנאמנות שלשה ימים ורכש את אמונו להיכנס ולצאת בחדרו, עד שכפה עליו שיגלה לו מי האיש שהיה לגעת ברכוש זולתו.

שלח מרן ויבקש שיקראו לחדרו את אותו צדיק, ובבואו הושיבו וכיבדו כרום ערכו, ושאל אותו מהיכן ידע את זהות הגנב. ויען אותו רבי, כי כשהגיע ליטול שלום בבואו לבעלזא, ניצב הגנב לפניו בשורה המוליכה אל הקודש וקוויטל היה בידו, ומאחר וידע הוא 'לראות' בקוויטל, הכיר בו שגנב הוא. נענה מרן ואמר: "גם אנו, קודם שהתחלנו לנהוג רביסטעווע, היתה לנו מדרגה זו שידענו וראינו הכל בקוויטלעך. אלא שאם רואים הכל, אז קשה מאד לעשות טובה ליהודי. ומשום הכי, ביקשתי מהשי"ת שיטול מדרגה זו ממני" -

בענין רזי הפדינות, ציטט הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זצ"ל, ממה ששמע מפי מרן, על מאמר הכתוב (מלכים ב' ד, כג) "ויאמר מדוע את הולכת אליו היום לא חודש ולא שבת היום ותאמר שלום", ולכאורה יש לדקדק מדוע השיבה ששלום לה, הלא בנה יחידה מת? וביאר מרן, שיש מחלוקת בין המקובלים הקדמונים בענין הפדיון, שלפי דעת הרמב"ן יש ליתן פדיון כמנין שם האדם, אך האר"י הקדוש זי"ע כתב (ספר 'לימודי אצילות' לרבי חיים ויטאל, סוף ענין המקוה) שמנין הפדיון הוא ק"ס פרוטות (כמנין 'כסף') ואין

כלל חילוק בשמו של האדם שאותו מזכירים. והנה בזוהר הקדוש (חלק א, ז): מובא שבנה של האשה השונמית היה חבקוק הנביא, ונקרא כן על שם הבטחת אלישע הנביא (מלכים ב' ד, טז) "למועד הזה כעת חיה את חובקת בן". לפיכך, כשאמרה לבעלה שהיא הולכת אל הנביא, רמזה לו שהיא זקוקה לפדיון שיהא בו שע"ו פרוטות, כמנין 'שלום', שהוא ק"ס פרוטות (כמנין 'כסף') עם מנין שמו של 'חבקוק' בנם.

בינקותו חלה נכדו של מרן, הרה"ק רבי אריה לייביש ממאגרוב זצ"ל (בן כ"ק מרן מהר"י זי"ע), ועשה מרן עבורו 'פדיון נפש' ומנה שע"ו פרוטות, העולים כמנין 'כסף' וכמנין שמו 'אריה'; ויחדיו הם עולים כמנין 'שלום'. באותו מעמד אמר את ה'תורה' המובאת משמו והפטי: "אריה עולה גם כן כמספר חבקוק"

סיפר החסיד רבי דוד געציל'ס ז"ל הי"ד, שבאחרית ימיו של כ"ק מרן מהר"ד זי"ע - לאחר הימים הנוראים תרפ"ו - לא הניחו את מרן מהר"ד לרגע אחד בלא שומר, והיו משמרות מתחלפות אחת לכמה שעות. באחת הפעמים שרבי דוד געציל'ס היה ניצב על ידו, הזכיר מרן מהר"ד שם של אדם אחד ואמר: "ער האט מיר געגעבן א פאר זלאטעס. בין איך מחויב איהם פון אלע בלאטע'ס ארויס נעמען" (= הוא נתן לי כמה פרוטות. מחויב אני לו להוציא מכל הביצות).

לשמע הדברים הנוראים, הרהיב רבי דוד געציל'ס עוז והוסיף והזכיר לפני מרן מהר"ד, כי אומרים בשם מרן, שאמר: "דער וואס ריערט נאר אהן די בעלזע קלאמקע, וועל איך אינזינען האבן אין אלע וועלטן" (= מי שרק נגע בידידת הדלת של בעלזא, אזכור אותו בכל העולמות)

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א: בילדותו, קיבל כ"ק מרן מהר"א זי"ע מתנה חשובה מזקנו כ"ק מרן מהר"י זי"ע, ספר תהלים שהיה שייך להרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע. לימים, כשהנהיג כ"ק מרן מהר"ד זי"ע את כלל ישראל, כל אימת והיתה מתרגשת גזירה רעה ח"ו, היה מרן מהר"ד שואל ממנו את אותו ספר תהלים ומתפלל בו, לעורר זכותם הגדולה של צדיקים הראשונים, שיתייצבו לפני כסא הכבוד ויעוררו רחמים.

פעם גזר מושל מחוז לעמבערג, שכל היושבים על כס הרבנות מחויבים לדעת את שפת המדינה על בוריה. גזרה זו לא באה לשרת את ניצגי הממשלה, אלא לרצות את ראשי המשכילים, שניצלו את קשריהם בחוגי השלטון כדי להציר את רגליהם של רבנים נוטרי מסורת אבות ולהושיב במקומם פוקרים שכמותם. קרא מרן מהר"ד אל העסקן הנודע הג"ר אברהם חיים דוד שרייבער (סופר) זצ"ל שיסע עמו ללעמבערג, וקודם צאתם ביקש מרן מהר"ד מבנו שיתן לו את ספר התהלים של הרבי ר' אלימלך. בהיותם בדרך, שאל רבי דוד שרייבער את מרן מהר"ד, מה בדעתו לומר למושל. הראה מרן מהר"ד על ספר התהלים שהיה בידו ואמר: "נאמר תהלים".

כשהגיעו לביתו של המושל, ירד לעומתם

במדרגות הבית אחד מראשי המשכילים בלעמבערג, שמעלקא פאן הורוויץ, שסיים בה בעת פגישה עם המושל, במהלכה חיזק את עקשנותו של המושל כנגד גלי הלחצים שהופעלו עליו מכל עבר. בראותו את מרן מהר"ד ואת רבי דוד שרייבער שנלווה אליו, קרא שמעלקא פאן הורוויץ בזלזול מתגרה: "אתם עולים אל המושל כדי לפעול לביטול הגזירה, אך מאומה לא יעזור לכם. הגזירה נגזרה ואין ממנה דרך חזור. הנה יורד אני מן המושל והוא הבטיח לי כי דבר לא ימנע את ביצוע הגזירה". נענה מרן מהר"ד והגיב בחריפות: "אכן כן, אנחנו עולים ואתה יורד..."

כשהוכנסו לטרקלינו של המושל והחלו שוטחים את בקשתם, התדיין עמם המושל ושאל, האם אין זה מן הראוי שיהיו הרבנים בעלי השכלה ומדע, ומדוע יסרבו שיחויבו הרבנים לשלוט בשפת המדינה. השיב לו מרן מהר"ד במשל, למה הדבר דומה, אם יחפוץ המושל לסלול מסילה ולכנות רכבת, האם לא יזמין מומחים לסלילת מסילות ברזל ובעלי נסיון בהנעת קרונות רכבת, או שמא יסמוך המושל על חייט או סנדלר. כיוצא בזה, כשעוסקים בטיבם ובסגנונם של רבנים, מן הראוי לשאול את גדולי הרבנים ולא את המשכיל שמעלקא הורוויץ, כי מה מבין משכיל חפשי בדעותיו בערכם של רבנים. נבוך המושל ולרגע היה כמשתאה, אך מיד השיב: צר לי, אין מה לעשות, כי כבר נגזרה הגזירה.

המשיך מרן מהר"ד לשוחח עם המושל, אודות הגזרה וחומרתה, כמו גם על נושאים אחרים הנוגעים לחייהם של יהודי גאליציה. תוך כדי השיחה, התעניין המושל מי הוא האיש שהגיע עמו. הציג מרן מהר"ד את רבי דוד שרייבער ואמר כי הוא נין ונכד לרבה של פוזנן, הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל. התפלא רבי דוד, מדוע לא הציגו כנינו של הגה"ק החתם סופר זי"ע, הלא שמו היה נודע ונישא לתהילה בפי כל, גם אצל אלו שאינם בני ברית, בעוד ששמו של רבי עקיבא אייגר לא היה נפוץ כל כך מחוץ למחנה ישראל. **ויען המושל ויספר**: זקני עמד פעם למשפט, בו נתבע על ענין חמור וכבר גברה ידם של המקטרגים וכמעט שנחתם גזר דינו לרוע. הציעו לו ידידיו שיסע לפוזנן ויבקש את ברכתו של הרב היהודי, רבי עקיבא אייגר, כי המה ידעוהו לאיש קדוש ובעל מופת. בצר לו, עשה זקני כעצת ידידיו ונסע לפוזנן ובא אל הרב שיברכהו. התנה עמו רבי עקיבא אייגר, שיבטיח לו שלא יעשה צרות ליהודים, אלא יחפש תמיד להיטיב להם, ובתמורה להבטחתו האציל לו ברכתו שייצא זכאי בדין. לימים, כשהתחדשו הדיונים בענינו, הפכו השופטים עורם והמירו את דעתם מן הקצה אל הקצה, ולתדהמת הכל זיכוהו מכל וכל. משסיים המושל את סיפורו, נענה מרן מהר"ד ואמר: "הלא רואה אתה בעצמך, שאף לאחר שנחרץ הגורל ונראה שאי אפשר לשנותו, עדיין אפשר להפכו מן הקצה אל הקצה". נרעש המושל והשיב בהתפעלות: "ניצחתי רבי

ניצחתני", והתחייב כי הגזירה תבוטל. לא ארכו הימים והגזירה בוטלה והמושל אף זימן אליו את שמעלקא הורוויץ, כדי לנזוף בו על שהוליכו שולל ואמר כי החסידיים פתאים ושוטים והנה ראה את מנהיגם הוא איש נבון ובעל מדע. מני אז, כמו נגזזו מחלפות ראשו של אותו שמעלקא ושוב לא היה מסוגל לאכול קורצא בי מלכא ולהביא דילטוריא לפני המושל, כי היתה קרנו יורדת מטה מטה.

לאחר שנים אחדות, באחד הלילות, הסתובב כלב בחצרו של מרן מהרי"ד וישלח את המשב"ק לגרשו, באומרו: "הכלב מפריע לי". המשמש בקודש שידע כי אין דיבורים מעין אלו שגורים על פי מרן מהרי"ד, המתין עד הבוקר, אז נכנס אל הקודש ואמר: "מאחר והרבי קרא לי באמצע הלילה, לא יכולתי אחר כך לישון". הבין מרן מהרי"ד שהוא מביע בדבריו את סקרנותו, לדעת מה היה ענין שיטוטו של אותו כלב בחצרו, ויען:

דע לך, כי היה זה שמעלקא פאן הורוויץ שבא לבקש תיקון בעד נשמתו. ואם תשאל, במה זכה שמעלקא זה שיוכל להגיע לכאן לאחר מותו, אשיב לך, מפני שפעם אחת בילדותו נטלו זקנו עמו לבעלזא, שעה שנסע אל זקני, מרן, וזכות זו שזכה להסתופף פעם אחת בצל קדשו עמדה לו" וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן
מקורות: "יחיד בדורו";
כאדיבות הרב החסיד ר' אהרן ב"ר וינד שליט"א

ייעשה עצמו "כאלם" בבית הכנסת אפילו קודם התפלה ואחריה עד הליכתו לביתו (צעטיל קטן להרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע)

לעילוי נשמת הגה"ח מוהר"ר שמחה בונם בוים ז"ל בן הרה"ח ר' אליעזר ז"ל ראש הכוללים דחסידי בעלזא ברוקלין נלב"ע י"ב תשרי תשס"ו הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו

לעילוי נשמת הרב החסיד ר' אלעזר צבי מאיער ז"ל בן הרה"ח ר' נתן בנימין ז"ל נלב"ע י"ב תשרי הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' אברהם חיים מאיער שליט"א

לע"נ האשה החשובה מרת אסתר פייגא ע"ה בת הרב החסיד ר' צבי ז"ל נפטרה י"א תשרי תשס"ו. הונצחה ע"י בנה הרב החסיד ר' ישראל יוסף וועבער שליט"א

לעילוי נשמת הרה"ח ר' יצחק אייזיק שפירא ז"ל בן הרה"ח ר' דוד ז"ל נלב"ע י"ג תשרי תשע"ג הונצח ע"י חתנו הנדיב הנכבד הרה"ח ר' אהרן פריעדמאן שליט"א

לעילוי נשמת הרה"ח ר' יוסף הכהן ז"ל בן שיבדלחט"א הרב החסיד ר' אברהם הכהן אולמאן שליט"א נלב"ע י"ב תשרי תשע"ב הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו

לעילוי נשמת החבר הרה"ח ר' יום טוב זנגר ז"ל בן החבר הרה"ח ר' רפאל בנימין ז"ל נלב"ע ערב יום הכיפורים ט' תשרי ת"ש הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת פייגא פערל איגל ע"ה בת הרה"ח ר' נחמן ז"ל נפטרה ו' תשרי תשמ"ח הונצחה ע"י בנה הנדיב הנכבד הרה"ח ר' שלמה איגל שליט"א בורו פארק

"התחזקות יומית" דברי חזקן והדרכה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א במערכת אוצרות בעלזא" שמעון ותחי נפשכם בארה"ק 02-3011614 בארה"ב 1605-3131771

<p>לעילוי נשמת הרה"ג ר' יצחק דוד פריעדמאן ז"ל בן הרה"ח ר' חיים יחזקאל ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת רחל ע"ה בת הרה"ח ר' שלמה ז"ל</p>	<p>לעילוי נשמת האשה החשובה מרת גיטל עלקא ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל נפטרה ב' אייר תשע"ח תנצב"ה הונצחה ע"י משפחתו החשובה שיחיו</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' צבי אליהו שטרנאוס ז"ל בן הרה"ח ר' ליפא י"ט ז"ל נלב"ע י"ח טבת תשע"ד תנצב"ה</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' ישראל חיים ז"ל בן הרה"ח ר' דוד רובינשטיין ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל תנצב"ה</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' דוד יוסף אונגר ז"ל בן הרה"ח ר' אברהם יהודה ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת רבקה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל תנצב"ה</p>
<p>לעילוי נשמת הרב החסיד המפור' פריץ שטרנאבורג ז"ל בן הרה"ח ר' יחזקאל ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת יהודית ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל הונצח ע"י בנו הנדיב הנכבד הרה"ח ר' יוסף שטרנאבורג שליט"א</p>	<p>לעילוי נשמת העסקן המפור' הרב החסיד ר' יואל בן ציון פרקש ז"ל בן הרב החסיד ר' צבי ז"ל נלב"ע ט' אדר תש"פ הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו תנצב"ה</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' יחיאל אויש ז"ל בן הרה"ח ר' בנימין זאב צבי ז"ל בן הרה"ח ר' משה ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת שפרה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף שאול ז"ל</p>	<p>לעילוי נשמת הרב החסיד המפור' ר' יצחק ווייס ז"ל בן הרה"ח ר' משה ז"ל נלב"ע ל' מרחשון תשפ"ג הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו</p>	<p>לעילוי נשמת הרב החסיד המפור' ר' מנחם שמואל חיים ז"ל וזוג האשה החשובה מרת יטל פריעדמאן ע"ה בת הרה"ח ר' משה יוסף ז"ל הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו</p>
<p>לעילוי נשמת הרה"ג ר' אברהם אליהו איינהורן ז"ל בן הרה"ח ר' שלמה יוסף הכהן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת נחמה ע"ה בת הרה"ח ר' אליהו ז"ל הונצחו ע"י משפחתו החשובה שיחיו</p>	<p>לעילוי נשמת האשה החשובה מרת רבקה פיגלא איגל ע"ה בת הגה"ח ר' שמחה בונם בוים ז"ל הונצחה ע"י משפחתו החשובה שיחיו תנצב"ה</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' מנחם מנדל ז"ל בן הרה"ח ר' ישראל וועטנשטיין ז"ל נלב"ע כ"ז אדר תשע"ג הונצח ע"י בנו הרה"ג ר' אהרן יחזקאל וועטנשטיין שליט"א זומ"ץ דקהליתנו תק גבעת זאב</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ג ר' יהודה זיגלמן ז"ל בן הרב החסיד ר' נחמן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' ישראל זיגלמן שליט"א</p>	<p>לעילוי נשמת האשה החשובה מרת ברכה ע"ה בת הרב החסיד ר' דוד מנשה זינגער ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה ביגלייאן שליט"א הונצחה ע"י בניה ותחיה החשובים שיחיו</p>
<p>לעילוי נשמת הרה"ח המפור' מנחם אליעזר אסטרייכער ז"ל בן הרה"ח ר' יצחק שמעון ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת מלכה אסטרייכער ע"ה בת הרה"ח ר' יחזקאל שרגא ז"ל הונצחו ע"י משפחתו החשובה שיחיו</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ג ר' יהונתן בנימין קליין ז"ל בן הגה"ח ר' ישראל ז"ל נלב"ע ביום שב"ק ו' שבט תשפ"ב תנצב"ה</p>	<p>לעילוי נשמת האשה החשובה מרת מלכה ע"ה בת שיבדלחט"א הרה"ח ר' יהודה שליט"א נלב"ע ל' ניסן תשע"ז הונצח ע"י אביה הרה"ח ר' יהודה איינהורן שליט"א</p>	<p>לעילוי נשמת הגה"ח ר' ישכר דוב יעקובוביץ ז"ל בהנהיג נאב"ד וזאקעטער רבי שמעון יחזקאל אב"ד ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת רבי' אלעזר צבי ז"ל בן הרה"ח ר' נתן בנימין ז"ל ולע"נ האשה החשובה מרת הענדל ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף מאיר ז"ל</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ג ר' פנחס מאיר גאנצפריד ז"ל בן הרב החסיד ר' אליעזר דוד ז"ל נלב"ע י"ד סלוו תשע"ד הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו</p>